

Megjelenik a politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül. Hirdetése közl minden hirdetőnek egy negyedszert sorától öt krajczárért pör pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

SZOMBAT, április 20.

Előfizetheti helyben a „Világ” szerkesztő hivatalában (Uri-utca 450 sz. a Horvát-házban 1 emel.) félévre postán 6, különben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a cs. k. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés a Világ szerkesztő-hiva talának cím alatt kéretik beküldetni.

Tartalom.

Közgazdálkodási elméletek X. (Belföldi közlekedés.) — Szózat a nemzeti színezet ügyében II. — Fővárosi hírek és események. — Névváltoztatás. Országgyűlési tudósítások. Előleges közlés: az április 15-én egyeztetésben felolvasott kegy. kir. levél, — 's az április 16. 17. 18-ai kerületi és országos ülésekről. — Megyei 's más vidéki közlések. Pest megye rendk. közgyűlése (a vallás tárgyában érkezett kir. leirat végett.) Zala megyei közgyűlés. Széchenyi levél (főpápai jóváhagyás.)

Spanyolország (Hírek miniszterváltásáról. — Ingerültség Marocco ellen. Új rendőrség. Barcelona állapotja.) — Nagybritannia (Irish választó-rendszer. Sir. J. Graham gyárbillje. Londoni tüzész. Hajótisztítási változások. Amerikában talált építészirajzok.) — Franciaország (Választási készületek Párisban. — A török-hittagadók iránt. Kőszén-bányások zendülete. Francia követek magok-tartása keleten.) — Németalföld (A király proclamatiója.) — Belgium (Német hor és selyem-árának csökkentését várnak mellettei behozatala megszünt.) — Törökország (Porta ígéréte a török-hittagadói ügyben.) — Görögország (Leendő miniszterium.)

Társulati közlések: Első jelentés a Reguly Antal urali utjára a m. t. társaság titoknokához befizetett segédpénzekről. Ipar-egyesületi közlés. Aláírási felszólítás a magyarországi ágostai és helyéltivallásnak egy. és tanulmányi hivatalainak közönséges Névtára cím alatt kiadandó munkákra.

Felszólítás b. Wesselényi Miklóstól. Hol lesz már határa a szláv országnak? Hírlepi kalászkok.

Tárca. Megbukott pálya. (Fővárosi esemény, rajzolva Pálffy Alberttől — Vége.) Elegy. Hivatalos és magán-hirdetések. Gözhajók járása. Gabonaár. Pénzkelet. Dunavízjárás.

Pest, ápril 20. 1844.

Közgazdálkodási elméletek.

X.

Belföldi közlekedés.

Valamig általános volt azon hiedelem, mellynek következtében egyoldalú nézetek után, legtöbbször csupán a közlekedési eszközök teherhordási hathatósága felszámításával, más egyéb nem kevésbé tekintetbe veendő körülmények mellőzésevel, a közlekedési vonalok építése, a befektetett tőkének kamatozásával bő nyereséget hajtani állított, mindaddig a közvélemény is így irányban volt értesítve: Magános részvény-társulatok jobban belátják a közjót érdekeit, világosabb felfogásuk van annak hiányáról, mert magános érdekek azonosok a közönséggel, szünetleni foglalkozásuk több alkalmat nyújt azok megismerésére 's a hiányok felfedezésére; a nagy vállalatok munkásságát észszerűbben kezelhetik, hasznosabban igazgatják, mert közvetlenül érdekelvük általa, mint a különben is sokféle gondokkal elfoglalt felsőbb igazgatás, mellynek azonkívül is közvetlen érdeke a vállalatok kivételében ugy sincs, a rendszeres szigorú, gazdaságos felvigyázathoz 's ellenőrködéshez vagy nem ért, vagy rá nem ér. A vállalatok közül csak azok érdemelnek létesítést, mellyek a befektetett tőke kamatait megtérítik; azok, mellyek nem, veszteséggel járnak inkább mint sem haszonnal, mert a tőkét jövedelmezőbb vállalatokra lehetett volna fordítani, annál nagyobb a haszon, minél nagyobb kamatokkal jövedelmez a tőke — magánosok haszna azonos a közjőval — mert a magánosok ösvete a nemzet maga. Ezek valának eleinte a szemléskedők nézetei 's álokosko-

dásai, mellyekkel a közvéleményt magok részire hódítgatták.

Azonban a félrevezető okoskodások gyengéi nem soká napfényre jöttek. Kitént, hogy a költségek rendszeresen felülhaladták az előre kiszámított tervezgetéseket, a szállítási mennyiség, a kamatok, 's minden egyéb, mi haszon lett volna, jóval alább maradtak a várakozáson, 's e részben előbbutóbb önkárukkal el kell ismerniök a mély belátóknak, hogy csatlakoztak, 's ilyenemű vállalatok vezetéséhez távolról sem értenek többet, avagy közel sem annyit, mint a magános érdekek csillogó reményitől meg nem vakított, 's hozzáértő részrehajlatlan férfiak tanácsai által felvilágosított felsőbb igazgatás. Kitént, hogy a felhozott szemlézeti alapelvek mellett, ha csak csatlakozásból nem, soha semmi nagyszerű vállalat nem létesülhetett volna, sem idővel nem létesülhetne; hogy legtöbb nagyszerű vállalat a rendes kamatokat be nem hozza, mégis a közjó előmozdítására felette hasznos hathatósággal bírnak; hogy a magánosok magok részire térítgethetik a közhaszon nagyobb részit, 's midőn a magok hasznát elősegítik, azzal könnyen a közjóknak árthatnak; magánosok haszna nem ugyanazonos a nemzeti közhaszonnal 'sat.

Meg kelle tehát változni a régi elveknek, 's meg is változtak azok, de most sem annyira a közjó mint a magános haszonkeresés érdekében 's a kereskedési rendszer követeléseire idomítva. Már most az eddigiekkel ellentétben ilyenforma vélemények hangzanak:

Közvállalatokat, közhaszonra, közköltségen kell végrehajtani. Igazságos és méltányos, ha mind három együtt jár, hanem vajmi igazságtalanná 's méltatlanná válhatik igen könnyen, ha megállapítván a végrehajtandó közvállalatok, azoknak közköltségen leendő létesítése elhatározatik 's végre is hajtatik, de nem a közhaszonra hanem magánosokéra vagy különösen egy osztály számára, a kereskedésnek minden más szorgalmi ágak felébe emelésre, annak egyedüri szellemében. Mert ki tagadhatja, hogy a kereskedésen kívül is kell lenni valami közhaszonnak, 's e tárgy felett elmélkedni legkevésbének jut eszökbé.

Azért is, a kereskedési rendszer egyedüri szellemében vasutakat tervezetnek mindenfelé. Igen természetes. Mert a vaspályáknak nem veheti hasznát mindenki, minden időben, mikor akarja, és így azok használata leghathatósabban mozdítja elő az egyedárusságot. Hatásuk mindig és mindig csupán a teherhordás könnyebbülése szerint számíthatván, minden más egyéb tekintetek mellőzésevel, a közvéleményt félrevezető okoskodásokkal lebecsözve tartani könnyen sikerül.

Eltértek attól is, mintha a közvállalatok hasznait a kamatokon mutatkozó nyereségből kellene itélgetni, 's valamint előbb e tant, a kereskedési rendszer pártolói támogatták leginkább, míg szemeiket önkárukon tett tapasztalásaik fel nem nyitották, úgy most kik

hirdetik inkább mint ők? természetesen a magok hasznára 's a magok értelmében; melly most már ide megy ki: a közvállalatok hasznait nem a kamatokon mutatkozó nyereségből kell megítélni, hanem a kereskedés nyereségeiből; a kereskedés közhaszon; nemzeteknek nem a kamatokon mutatkozó nyereségre kell nézni, hanem az általános nemzeti érdekekre; természetesen odaérte, hogy az semmi más nem lehet mint kereskedés; egyedül kereskedés hozhat jólétet, gazdagságot, műveltséget a nemzetek közé, a felsőbb igazgatásnak ne legyen semmi másra gondolja, csupán a kereskedés előmozdítására, azzal együtt a népek boldogsága és műveltsége önkényit magától megérkezik és előbbre halad. Mind ez, igen egyszerűen foly egymásból, szép és kívánatos, — ha igaz.

Minthogy azonban, tagadhatlanul vannak nagyszerű vállalatok, kivált a nemzeti figyelem minden gondoskodásától eddig nagy részben elhagyott hazánkban, mellyek növekedő szükségre naponként végtére elviselhetetlen súlyllyal nyakunkra nehezül, mellyenek az árvizek pusztításai, 's ezeknek eleit venni míg idő van rá, a nép általános boldogságát igazán szíven viselő felsőbb gondoskodás egyik főfeladatává tette, 's itt ugyan nem a kamatokon mutatkozó nyereség, hanem valósággal már magában a veszély elhárítása nagyobb nemzeti haszon, mint minden eddig szóba hozott vasutak tervezgetései; ezenkívül: mintegy ezer négyszög mérföldnyi termékeny térföldnek vizártól leendő mentesítése egyszerűleg csupán a megszáditott föld árával a költségeket legalább tízszerezten visszatérítendő, a kamatokat pedig a megszáditott közlekedés helyreállításával 's mintegy három millióval többre szaporodható népesség évi munkás szorgalmával hasonlíthatlanul jövedelmezőbben hajtana be, mint akármi más képzelhető vállalat — ez irányban a közfigyelem külkereskedési csillogó reményekkel vonatik félre, 's a valóban nemzeti közhasznu munkálatok végbevitelére alaptalan kétségek támasztanak. A vizek szabályozásai sokba kerülők, kétséges kimenetelűek — a belföldi közlekedés helyreállítására megkívántató csinált utakhoz nincs anyag.

Lássuk egyrészt, mit nyomnak a felhozott el- lenvetések; másrészt: biztos alapokra épültek-e külkereskedési reményeink, úgy amint képzeletünk álomjátékiban mutatkoznak.

A vízi szabályozások kétes kimenetelűek. Nemcsak kétes, hanem valósággal veszélyes kimenetelűek voltak mindaddig, 's azok is maradnak örökké, míg t. i. tudományos elvek után öszvefűgő rendszeres munkálatok alá nem vétetnek. Azon végiremegetlen rendtelenség, romlás, veszély, melly különösen honunk gyönyörű hajózható folyaminak tulajdona, nem annyira a természet kártekonyságának munkája, mint a tudományos elvek ellenére intézett céltalan veszélyes igazgatások elmaradhatlan eredménye. Lehetett-e ve-

A VILÁG TÁRCZÁJA.

Megbukott pálya.

Fővárosi esemény.

(Rajzolva Pálffy Alberttől. Vége.)

Mérges ur, az érintett csekély szolgálatot ily nagy befolyású barátjának örömet tette ugyan... mindazáltal nem titkolhatja el csodálkozását: mikép szorulhat meg pénz dolgában oly nevű író, mint Lizai, midőn Pesten legalább hét, nyolcz könyvtáros van, kiknek egyéb gondjuk nincs, mint az írótakat fizetni.

— Hja barátom... mentegetőzők Lizai — a fővárost ismérned kell. Ezer alkalom, ezer inger a költésre — de mindezekről, ha akarod, reggel bővebben — most isten veled. — Eh, mit sietsz még? Nem szegyenled magad, pesti fiatal-ember-létre, ily korán ágyba menni. — Hisz alig van éjféli, — jer, még sok közleni valóm van.

— Velem?
— Bizonyosan.
— Tehát hamar.
— Hallod tehát, és csodálkozzál... Elhatároztam magam, hogy literátor leszek.
— Lehellen! — Hisz ez dicső! — Collegák leszünk.
— Ime kezem rá —
— Szívesen. Ezt szeretem — phantasticus életet fogunk vinni!

— Együtt fogunk érezni örömet 's keserűséget.
— Ha valamit irsz, én dicsérő bírálatot adok felőle.
— Én pedig kölcsönben téged dicsérlek meg.
— Ez lesz ám az élet.
— Ha novellát írok, a mottókat verseidből szedem.
— Megénekellek egy ódában. — Epistoláimat hozzád címezem... erre esküszöm. — Tehát áll a frigy! —
— Halál! — egyesült erővel híressé teendjük magunkat — felvergődünk, daczára az irodalmi aristocratiának.
— Egykor még saját lapunk is lehet — mily dicső élet lesz ez! mi ketten szerkesztők; ugyan minő czímet adjunk kiadandó lapunknak?
— Ez még kora kérdés... az idő meghozza azt is. — De addig! addig — az nagy kérdés. — Van ugyan havonként husz pengőm — de e mellett egy kis honorarium csak megjárhatna.

— Ezen se busúl — az az én gondom legyen; be foglak mutatni azon kiadók és szerkesztőknek, kik legjobban díjaznak. Egy lap van csak, hol mit sem remélhetsz. Ez évekre el van látva dolgozatokkal. — Hallom, hogy a jövő-évi farsangi és színházi tudósítások is már gyártás alatt vannak. — No de semmi... csak cseppennekünk is, kedves Mérgesem, mert a literátor-faj universal-geniének tartatik; most is alig tudtam megszabadulni, — a politikai lapok erővel Pozsonyba akartak küldeni; majd bizony én még országgyűlési tudósítások írlálására adom magam! száraz vitatások regestrumával töltöm el a drága időt, melly a dal szentiségének van feláldozva. Hát még hányan jöttek absentiumsággal megkínálni — sőt még egy királyi város választó polgársága

apprehendálta is, hogy nem vállaltam el követségét. — Sehol a világon dicsőbb sorsa nincs a fiatal írónak, mint Pesten; mi vagyunk a közvélemény a megyegyűléseken, színházban, nyilvános demonstratióknál, sőt még a Pillwaxban is legnagyobb hősök vagyunk; — szóval: midőn elhatározd magad, hogy magyar író légy, legszerencsésebb gondolat volt mindazok között, mik csak valaha agyadban születtek.

— Istennek hála, hogy így van. — Pedig igen sokat kétkedem...

— Tehát még egyszer kezét ide... Éljen a frigy!... mi egymástól elválni sohasem fogunk.

— Soha! — Ugy legyen!

Kézszorítás, ölelés 's baráti csók pecsétlé az egyesülést 's mindketten nyugalomra távoznak.

A napsugár első lövellete már ébren kapta Mérges urat. Sietve felöltözök, 's a tegnap kapott látogató-jegyéről felolvasó Lizai ur szállása számát. Ott azonban még minden esendes 's a kapu zárva. Azonban esenget, 's a kapus bosszankodva nyit ajtót.

Epen dörmögni készült valamit — idegent látván, midőn a már fővárosi ügyességgel bírn kezdő Mérges a kapus egyik kezébe réz tallért, mint a kinyitás rendes taksáját, a másikba pedig a látogató-jegyet nyújtja, mellyre nyájabb lön emberünk, 's nagy kulcsokhoz szokott kezével sokkal ügyesebben bánik a vett tárggyakkal, mint várni lehetett volna.

szélyesebb eljárás vizek körül az eddig divatozottnál? midőn a külön hatóságok, tekintetbe sem véve, nem is ismervén a folyam egész medrének mibenlétét, helyzeti fekvését, változásait, szabadon rendelkeztek azok töltögetéséről, sarkantyúzásáról, átmetszéseiről 's mindig a jelen veszély körülményeit nézve, azoknak szerző okait soha sem keresve, a jövőben bekövetkező nagyobb rendtelenséggel mitsem gondolva, még csak nem is gyanítva, a másoknak okozható károsodásokat tovább utasítva: gondoskodjanak magokról ők is, legtöbbszörre a legveszélyesebb orvosló szerekhez nyúltak. Így eljárások mellett lehetetlen volt a szabályozásoknak nemcsak kétes kimenetelűeknek, hanem veszélythozóknak is nem lenni. Mi lehetett képzelenebb eljárás? mint a mellék folyamok rendezésén sikertelenül vesztegetni erőt és költséget, mielőtt legfőbb folyaminknak a Dunának és Tiszának még csak térképét is birhattuk volna, mely munkálatok csak a legújabb időkben végeztek be. Azt mondjuk, dologértő szakférfiak terveit szerint hajlattak véghez a vízi munkálatok és felsőbb felügyelés alatt. Külszínnek elég volt, a mi volt — de hol és kik által képeztettek azon szakférfiak? ki szolgáltatott nekik módokat, eszközöket, alkalmat magok kiképzésére? ha volt is történetesen egykét jóra tanácsló, ki hajtott szavukra? 's tehetségében állott-e a felsőbb felügyelésnek a vizszás munkálatokat megakadályoztatni, helyes irányra intézni, birhatott-e e részben minden felvilágosító adatokkal és segédeszközökkel? Mindezeknek dús gazdag eredményeit már most honunk terjedelmé csak nem egy negyedrésznél, a legtermőbb vidékeken árvizek általi szerencsétlen pusztításiban láthatjuk. Ha az ellenvetés illy körülmények által feltételeztetik, akkor megczáfolhatatlan.

Bizassék meg a vizek szabályozásával, egy, minden kivétel nélkül műértőkből álló testület, mely tudományos ismeretei és tapasztalataival a vízi munkálatokat okserűleg intézhesse; — akár előre nézünk, akár hátra, ezen kívül más mód nincs.

Ezen testületnek ne legyen egyedüli feladata az örökös tervezetés, rajzolgatás, mert arra még egyszer annyi személyzet sem lehet elégséges, mint mennyi különben a munkálatok végrehajtásához kívántatnék, hanem a szükséges előkészületek megtételével, minden felesleges idővesztegetést mellőzve, tudományos rendszerről 's alapelvek szerint magokhoz a munkálatokhoz fogjon. Így a szabályozás kimenetele sem lesz kétes, a költségek is talán felnyire lepadnak, 's a drága idő sem fog haszontalanul tékozzoltnai.

Ha ezek megtörténnek, úgy a vízszabályozás biztosabb kimenetelű, 's kevesebb költségbe kerül, mint bármely más illyenmű vállalat, 's minden más egyebek felett hasonlíthatatlan több hasznot hajtó. Lehet, hogy ezen állítás vakmerőnek látszik, ámde gondoljuk meg, hogy olly szabályozásoknál, melyeket műértő intéz, őt önmaga a természet minden lépteinél mintegy kézenfogva vezérli, a műtudomány abban áll, ha a természet kitanult törvényinél fogva ezen intéseket érteni és használni tudja, ezenkívül ugyanazon természeti roppant erő, melyet fékezni akar, egyenesen 's közvetlenül vele együtt dolgozik, ugyanazon czélnak kivitelére; a műtudomány ismét abban áll, hogy ezen roppant erőt ne ingerelje maga ellen, hanem szövet-

ségesevé tegye. Az előleges szabályozási tervezetéseken ellenben kénytelen kelletlen előre ki kell jelölni az utat és irányt, melyeken minden bizonynyal az elemek, mint birkanyáj, jobbra balra tetszésünk szerint hajtogattatni magokat nem engedik — ekkor azt mondjuk, a szabályozás nem sikerült. A másokra nézve gondoljuk meg, hogy az elhárított veszély, a bekövetkező még nagyobbak eleit vétele, a víz hatalmától megmentett termőföld, 's a nagyhatású természeti vízi közlekedés helyreállítása, mind ollyan nagy-érdekű körülmények, melyek semmi más vállalatoknál együtt és egyszermind elő nem kerülnek.

Utaink készítéséhez nagy terjedelmű vidékeken hiányzik az anyag. Ennek is egyik főoka hajókázható folyamink rendtelenségei. Ugyanazon jótévő természet, mely a közlekedés alapvonalait a hajózható folyamok vonalait által meghatározta, gondoskodott arról is, hogy a szárazföldi közlekedés vonalához megkivántató anyagot, a tartományok területén szerteszt lerakja. A folyamok hegyekből erednek és tápláltnak, az onnét lerohanó zuhatagok nagy tömeg kő és kavics anyagot hordanak magokkal és azt elsőben az anyafolyam medrbe viszik. Ha az anyafolyam elég erővel bir annak továbbhordására, azt ismét tovább hempelyeti, velök a térföld alacsonyabb lapályos vidékeit feltöltögetvén kiegyenlíti. Innét vannak a számtalan kavics-fektetek, melyek később, termő kerti földdel vonódtak be, alólról pedig mélyebben ásatván, kavicsot rejtenek. Ez a csinált utak készítéséhez egy a legjobb anyagok közül. Honunk azon lapályos vidékein, hol az ut készítéséhez anyag hiányzik, a természet ezen jótévő munkásságát, az alacsony vidékeknek felemelését be nem végezhetette, vagy azért mert a folyóvizek természetes futásának akadályoztatásával feltartóztatott, vagy azért, mert a vizekkel nem gondolászta miatt az anyafolyam erejét elvesztette. De meg lehet az is, hogy az utkészítéshez megkivántató anyag éppen azon lapályos helyeken találtatik, melyeket mostan viz borít, vagy talán azoknak környékében. — y.

Szózat

a Nemzeti színészet ügyében.

II.

Azon Szózatra, melyet a Nemz. színészet ügyében és érdekében, a 'Világ' 26ik számában — férfias határozottsággal emelnek, a színigazgató — egy 'Felvilágosítás a Nemzeti színészet ügyében' című cikkelyével az időségi sajtó mezejére kilépve. (I. Világ 28—29d. sz.) a nagy közönséget annyira felvilágosította; a kérdéses Szózatban általunk határozottan speculativ színigazgatási rendszerét annyira bevallá 's elárulá, hogy e tekintetben capacitacionak már többé sem helye sem szüksége fen nem forog. — Mielőtt azonban a felvilágosítás taglatába bocsátkoznánk, fogadjuk a tisztelt szerkesztőség köszönetünkét azon függetlenségéért, mely szerint a nemzet egyik tulajdonának, a nemzeti színészet ügyének érdekében becses lapjait megnyitni, 's a színigazgatónak ellenünkben elmondott gyanúsításait, mintha minket igazgatási rendszerének rosszálásában irigykedés, gyűlölség avagy rossz akarat vezérelt volna, rendre utasítani méltóztatott. *) És most szíves köszönetünknek e kifejezése után — szóljunk magához az ügyhöz.

*) Ezzel mi csak lapszerkesztői tisztünket teljesítők. Nemzeti ügyben a nemzet érdeke mindenek fölött; hol ez forog fen, ott egyes érdekre nem lehet tekintet. Ezt hisszük legalább mi. Gyauusítás erőtleneke fegyvere, melyre ott szükség nincs, hol győző okok és világos tények szólnak. Azért ezentul is mindig csak szorosán a dologhoz! Szerk.

Szózatunknak lelke ama rendíthetlen igazság, mely szerint — nemzeti és művészeti czélok és haszonbérlet össze nem forrasztathatók; mert, szellemi és morális haszon 's így a színművészet magasb irányára mellett — nem nagy a finansziális nyeresemény; azt pedig — hogy a haszonbérlet — saját érdekét — a színművészet magasb irányának — a nemzet és művészet céljainak feláldozza — a status sem kívánhatja. Ezen elvből indulva kérdezők, hogy: „a nemzeti színház azért állítottatott fel, 's azért áldozott e a nemzet az intézet fen-tartására egy milliót, hogy e nyelvben, művészetben 's izlésben elmaradt nemzet szép példákat látva előhaladjon; vagy azért, hogy ezen eredeti céljától elütelve, a bohózatok és spectaculumok üssenek lanyát azon csarnokban, melyet a nemzet sajátjának nevez, 's a helyett, hogy a közönség nyelvben, izlés és művészetben nyerne osztályrészt, egy haszonbérlet finansziális kinézésének szolgáljon eszközül.“ — Ismét azon elvből indulva kérdezők másodsor, hogy: „az országos választmány — a jelen igazgatóban 30,000 ft pótló-segély mellett haszonbérlet e, vagy a nemzet és művészet céljainak megfelelő igazgatót kívánt választani?“ Mi — a nemzeti színház feladatát törvényeink nyomán — nemzeti fejlődés — nyelv és erkölcs-művelésben és művészeti előhaladásban keresvén és találván: és a jelen igazgató rendszerét, a nemzetnek — törvényeinkben kifejezett közkaratával egybevetvén; mi hibánk e az, hogy tényekre akadánk, melyek a törvény szellemének és betűinek meg nem felelnek; mi hibánk e az — hogy a törvény mint egyetlen uralgó hatalom előtt, minden idegen hatalmasság meg nem hajolt, hogy — a nemzeti és művészeti czélok amaz uralgó tekintélye előtt, az ön haszonlesés — el nem némult; mi bűnünk e az, hogy finansziális igazgatói érdekek, a nemzeti és művészeti czélok érdekét, a színművészet magasb irányát törvényes terennumáról le és háttérbe szorítván, e képen a jelen igazgató rendszerét nem magaslatlathatjuk, sőt mint nemzet 's művészet ellenes igazgatási rendszer ellen — férfisan szót emelve — fellépni elengedhetlen kötelességnek tartottuk? — És mi nem is az igazgató személye ellen léptünk fel; mi a jelen igazgató rendszerét a lapjában és lényegében kárhóztatók; 's miket a vizszás rendszer kimutatására felhozunk, azt egyedül azon tekintetnél fogva tevők és tehetők, hogy lása és győződjék meg a nemzet, mik annak következtései, midőn az intézet magány-kezekre kerül, 's jövődőre a nemzeti és művészeti czélokra nézve — az ügy magány kezeltétől — lehet e üdvöt várni és reményelni? —

Mindezek ellen az igazgató azonban mit sem hozott fel; saját igazolása — mint meglátandjuk — bebizonyítása mindazoknak, miket egy speculativ és nemzet 's művészet ellenes színi kezelés ellen felhozni 's tényeket tényekre halmozva — felmutatni lehet.

Mindjárt kezdetében „Felvilágosításnak“ tagadja a színigazgató azon állításunkat, mely szerint mi a jelen színiügy kezelését — művészet, erkölcs és izlés rovására speculativusnak jellemzők; 's állításunk megczáfolására — elsorolván előbb mind azon bohózatokat, melyek a színház megnyitása óta — igazgatása kezdeteig — színre jöttek, azon körülményről fogva, hogy igazgatása alatt — semmi féle új német parodia, eredeti pedig csak kető — hozatott színpadra, ellenünkben azt vitatja, hogy kezelése mellett, az izlés tetemesen haladtott és nemesedett. — Igen buzdó lévén az igazgató — mind azon bohózatoknak — melyek a színház fenállása óta — színre kerültek, elszámlálásában, azonban — miért 's miért nem? nagy bölcsen elhallgatja, hogy általa kárhóztató bohózatok nagy része, saját igazgatása alatt is színre hurczoltatott. És ha hiba volt a részvényes társaság alatt, akkor midőn a színház nem volt a nemzet tulajdona, a felvilágosításban elszámlált bohózatokat színre hozni: bűnösnek kell neveznünk az igazgatót azon eljárását, mely szerint ő — ugyan azon bohózatokkal, most — midőn már az intézet nemzeti, 's irányá törvény által van kitzúve, a művészet szent csarnokát beszemetez. Tabarin; — Botcsinálta doctor; — Zsibárusnó, bárá és csizmadia; — Ludas Matyi; — Garabonczás diák;

— Uraságod Herr von Lizait keresi?
— Kérem, mondja meg, melyik ő urasága szobája?
— Ó numero kilencz lakott, de tegnap este elköltözött — úgy hallottam Pozsonyba megy irnoknak.
— Parbleu! irnoknak? mit beszél? — a ki követséget nem vállal el... kit absentiumsággal kínálnak — kit a szerkesztők...
— Már engedelmet kérek — közbe vág a kapus — ezt én mind nem tudom; elég az hozzá, hogy ő már nincs itt.
— Parancsol még uraságod valamit? Jó egészséget kívánok.
A kapu bezáraték. Mérges urnak ez a historia nem tetszik. — Egyébiránt mit tegyen most? Fölkeresse barátját? De hol? a város nagy, egy ember a sokaságban mint csep a tengerben elvész. — De azért csak bejárta a főbb utcákat, mulatkozott az épületek külső alakján, 's a mindegyre sokasuló nép tarkasága némileg felvidítá őt.
Végre közeledék a gőzös elindulási órája. Mérges ur a partok felé siet, hol már a szorgalmas nép föl 's alá sürgő. — Nézeget, tudakozódik, kémlel, boszankodik — de semmi eredmény.

Nemsokára két nagyhasu polgár jő az árukkal borított térre. Egymás között haragosan szólnak, mogorva képök nem sok jót ígér... hát még beszéljük! minden harmadik szó kötelezvény... birók... actió... váltótörvényezék; ezen ur nem szole... most egy harmadikkal találkoznak; ezen ur nem szole... kott magyarul beszélni, mirenézve a két magyar kötelességének érzé németre fordítani a beszédet. Ebből Mérges ur nem sokat értett ugyan, hanem mégis eleget arra, hogy kebelére szomorú sejtelmek hidege vonuljon... mert e szá-

vakat: Dampfschiff, Pressburg, Herr von Lizai... schuldig... 's a többi történetesen éppen értette.

Az egészben mégis volt annyi vigasztaló, miszerint most reményli, hogy beszélhetend Lizai-val, ha csakugyan valósulna is az utazás — mert tudta, hogy a creditornak felséges orra van az adóst jó helyen keresni.

A partonállók közül sokan bucsúztak, sokan utikészületeket tőnek; legtöbbször gyönyörködve nézték az indulandó gép haragos füstgomolyait. Ezekhez tartozik három ifju is, kiknek szöváltásait érdekesnek hívém feljegyezni...

— Ez már mégis szörnyűség —
— Gyalázat, barátom. Mondd gyalázat —
— No engem ugyan levágott. —
— Lejár a váltója 's Pozsonyba szökik.
— De hiszen megmutatom én neki. Pozsonyban sincs még ő kelme kívül a világon... ott is megidézethetem — Letartóztatom diplomáját.
— Minden lapban kihíresztelem —
— Novellát írok rá, telve sarcasmusokkal. A szerkesztő, bizonyos vagyok benne, kiadja — ő is haragszik reá — előlegezett neki 's cserben hagyta. —
— Csak ne volna még a gőzössön... letartóztatathatók, 's mig nem fizet, egy tapodtat sem menne. Átkozott fickó...
Mindezeket Mérges ur ájtatosan hallgatá — novelláról lévén szó, hihette, hogy ezen fiatal tudósok ismerni fogják barátját 's remegve kérdezősködék föléle —
— Epen mi is őt hajhászszuk, lón a válasz 's a kérédezettek egymás szemébe tekintének, mintha mondanák — talán ez is Lizai creditora —

Mérges ur ismét tovább megy; letolakodik egész a zöld kapuig, honnan tovább jegy nélkül menni nem szabad. Itt a legszűlső két pontot két asszony foglalá el, kik azon vitatkoztak, mi nagyobb czudarság? a mosoné, vagy a szobakartitóné elől fizetés nélkül megugrani; 's a gyönyörű címek kíséretében átkozottul sivitott keresztül a Lizai név. —

— Talán már hajón van? jegyzé meg egy marqueeur-féle ember a Lizai név hallására — nekem is beszédem volna vele, több mint száz teke-partie árával tartozik nekem.

Most az előbbeni hitelezők is megérkeztek — volt panas és sopánykodás. Egyik azonban, ki hihetőleg csekély veszteséget szenvedett, tréfából megszámlálá a követelöket — szám szerint mintegy huszan lehettek. Kis csödper már kilték belőle.

E nagy szám hallására Mérges ur adieu-t sohajtott az öt pengőnek, mellette pedig egy eddig figyelembe nem vett zsidó egy váltót tépett szíjjel 's a repülő papírdarabokra azon észrevettélte: bizony szép szám pénzének kelle-lenni Lizai urnak, ha most mindnyájunkat ki akarna fizetni. —

Végre durrogtak a gőzös álguyi — Kevélyen hasiták a kerekék az ellenkezőleg siető habokat, midőn az egész parton maradt társaság, kirkól a törvény mint jó lelkek-ről szokott emlékezni — felkiáltott: No csak nézze meg az ember... Lizai a gőzössön halt — Mérges ur előtt most lón világos, miért sietett az éjjel Lizai barátja, olly hamar nyugalomra.

Boszankodva hagyá el a partot, 's ment azon nagykereskedő boltjába, hol havonkint felveendő pénze alapít-

— Lumpaci vagabundus; — Majom és völégény; — a Paleskei notáriust tisztelettel említvén; — Nagyidai cigányok; — Kalapos és harisnyatakács; — Pénz, dicőség és nők; — Havasi rémkirály; — Köcsmei sárkány; — Enzensdorfi postalegény; — Politicus csizmadia, és Tündérvilági leány; — a jelen igazgatás alatt összesen 31-szer huzozottak 's különösen a Zsibárusnó báró és csizmadia, — Ludas matyi és Garabonczás diák — e három otromba bohózat — öt nap lefolyása alatt egymásután került színpadra. — Ezen bohózatok színrehozatala — most, midőn már az intézet nemzeti, mennyire egyeztethető meg az intézet céljával 's mi kötelesség-mulasztás volt azoknak helyt engedni, nem fejtegetjük; annyi való, hogy ezen gyomok semmiféle nemzeti vagy udvari színpadokat nem rútnak; és ha az igazgatás — jövődjére — min-nemzetünk tulajdonát is e gyomoktól megóvandja, mindenesetre szigorú kötelességét teljesíteni. — Ne beszéljen tehát az igazgató — izlés nemesedésétől, ne hányjon oly hibát másnak szemére, mellynek gyakorlatában ön maga is fenékig ül; vagy tán azt hiszi az igazgató, hogy izlés tekintetében nemesedésre mutat az, hogy új német bohózatokat nem hozott fel, akkor — midőn a régi schlandriánokat ki nem küszöbölé, sőt azokkal a közönség izlését — annyiszor a mennyiszor csak lehetett — megkísérté. Valóban itt el lehet mondani, hogy: „a szavak — Jákob szavai, de a kezek — Ézsau kezei.”

Napi rendben vannak bohrányos látványok, felkerestek a bűnök barlangjai, mert a nép — a színre huzozott bűn faiban és bűn barlangjaiban — borzasztó delectatióját találja. — Igen is vannak a nép-életnek jelenetei, mellyek egyrésztől, némi nemzeti jellemet és népies sajáttságot öltenek magokra; másrésztől, erkölcsi tekintetben ép, tiszta példányul szolgálhatnak, és a népéletnek illy jelenetei, mint a mellyekben színművészet anyagot, erkölcsi példaképet találhat, színre alkalmazhatók. De mi erkölcsi, mi nemzeti élet van többek között ama börtön-jelenetben, hol a bűnfiat, a fenytő eljárás zaklatásait kijátszandók, hazudni, tagadni, színleni egymást oly mesterileg készülik? Azon tendentia, melly szerint ama bűnbarlang, a rabok összezárásának iszonyú következményeit vastag szinezettel festi, 's így a magány-rendszer behozatalának közöhalját a köznépben is felbresztetni akarja; — ezen tendentia, mondom, annyira fontos-é, hogy épen az által a köznép erkölcsi-ségének veszélyeztetése figyelmet ne érdemeljen? — Nem akarjuk mi itt ezen tendentiának, a börtön-magány-rendszernek helyes vagy nem helyességét vitatni; annyi bizonyos, hogy ez ellen is, mint ama bűnbarlangok ellen, ha az örültség és megtehetőtlenségi hajlamot és az iszonyú önfertőztetési bűnt, mellyekre a magány-rendszer vezet, nem említjük is, rendítő okok hozhatók fel; mi, mondom, ezen tendentiának helyes vagy nem helyes voltát nem vitatjuk, annak vitatása ide nem is tartozik; hanem itt a kérdés csak az, és csak az lehet: tanácsos-é, 's az erkölcsi-séggel összeegyeztethető-é ezen tendentiát oly alakban hozni színre, melly mérgét hagyhat maga után 's inficiálhatja a még meg nem romlott erkölcsöt is? — A művelt közönség állítja ama bűn-barlang tendentiáját, és erre azon — a fenytő eljárást kijátszó — gyakorlati iskola, semmi káros befolyással sines; de miután a színház legszamosabb közönségét nem azok teszik, kik ama jelenetből mézet szedhetnek, nem azok, kik ama jelenet politikai tendenciáját felfoghatják, ki állhat nekünk jól, hogy e legszamosabb közönségből többen is újon szerzett ismerettel távozandának el, hogy miképp kelljen a fenytő eljárást kijátszani, miképp kelljen bünt büntetés nélkül elkövetni. És kérdem: ha a nép illy erkölcsi-ségre tanították, ha a nép illy ismeretekkel, illy tudománnyal gazdagodik és ezen infectio és megmérgezés a színi közönségben, vagy ha csak egy emberben is — a színi nagy közönségből — anyagra talál, mit ért el szerző, politikai tendenciájával? Megmutatta, mi az intelligencia előtt különben is világos — hogy e mostani börtön-rendszer-hiányos; de — mellette, kivált ha e mű provinciákon — hol a kifejlődés még kisebb körre van szorítva — hozatik színpadra, ezeket rontand és mérgezend meg erkölcsben. — Siralomházak és bitók, a földszínéről volnának eltöröndök, mert az erkölcsi-ségre káros befolyást gyakorolnak; a mi nemzeti színházunkban azonban — ezek napi rendben állanak; 's mit a józan ész határozottan kárhuzott,

az ember kipányvátatását, az a mi erkölcsi-képző intézetünkben, alkotmányos élet, népi-jelenet ürügye alatt, újra meg újra ismételtetik. — Lehet-é bűnösebb élet, a haramia-élet-nél? kell-é itt fejtegetnünk, a köznép lelkiéletében és erkölcsében milly fogalmat kell e bünteljes élet ellenében kifejtieni, összeegyeztethető-é a fogalommal azon hajlandóság, mellyel Szigligeti haramját, 's különösen Sobri-ját a közönség üdvözli? Van-é Sobrija néve színpadi elégtétel, undorodással fordul-é el e haramiától a közönség? Schiller Móór Károly — nem egy megromlott, csak egy eltévedt, de minden esetre nagy jellemet állít elénkbe; és olvassátok a német bírálatokat, mellyek az erkölcsi-ség szempontjából indulva támadtak ellene, és meglátandjátok azok kiméletlen szigorúságát. És mi — ama nyomoru banditát türjük, sőt mint valamely regényes hőst becsültetve lássuk, csak azért, hogy illy regényes életre, mellyhez még nagylelkűség, bőség 's a pénz kimeríthetlen forrása is ábrázoltatik, dologtalan heverők kedvet kapjanak, 's végre magokat Szigligetnek muszája által halhatlankká tegyék!! Ennyi bűn egy darabban 's néhány pillanat, de mégis elegendő ezeket megmérgezni, és e megmérgezés — következményben tömlőzőket megrakni 's békóként a hegyek vasgyomrait felhánytatni. — Van-é az anyai kebel, — az anyai érzelem — oly fertelmesen valahol meghazudtolta, a szerencsétlen, Szökött katoná-édes anyjában. A tigris rettenetes viadala kél 's elvérzik kölykeiért; a mi szerencsétlen szökött katonánk anyjának egyetlen gyermeke — 20 éveken keresztül — emlékezetében sem villanik meg. Az édes anya, saját szívének megláthatására keres-é módokat, és jöllehet az édesanya igen jól tudja fiának hollétét, gondoskodik-é az üldözöttnek állapotáról? — Le vannak itt tapodva az anyai indulatok, az anyai természetes érzelmek; az író meg lerombolja itt a természetet és meghazudtolja a kebel isteni szózátát csak azért, hogy legyen kít — a kínok végtelenségén, a mostohák kínzásaitól kedve — siralomházon keresztül, a sír széleig huzozolni, 's onnan ama szerencsétlent egyszerre az életre viszaránthatni. — Az anyának bűne 's tiltott viszonya mivel van büntetve? tán az új menyegzővel, melly a szerelem gyermekét per subsequentes matrimonium törvényesíti, 's a bűnös feleket ember és oltár előtt egyesíti? Ha bűn az — a szigorú erkölcs széke előtt, mellyben ama fiú fogantott, akkor azon bűn színi elégtétel nélkül nem maradhat; vagy ha nem bűn, hanem mint az ezredes fejtegeti, csak az erény megfelejtkezése: akkor halomra kell dönteni minden színházat, vagy szülők tartásotk honn gyermekeiket, hogy benne az erénynek eféle megfelejtkezését ne láthassák.

Mindezen izlés és erkölcs nélküli keserőségek azonban hatásosan vannak technicailag színre alkalmazva, 's hozzá — a magyar népet tisztá és szepőtelen dalai-val elég ügyesen becukrozva. — De azért ne mondjátok nekünk, hogy a magyar nép-élet — bűnbarlangok és zivány-fészkeikben mutatkozik, azt mi magyar népetnek el nem fogadhatjuk. Üdvözöljük népünk dalait, azokban népünk jellemző bús komorságára 's szepőtelen tiszta jámborságára igen is rá ismerünk, és ezek nekünk mondhatlan kedvesek; de műveitek, mellyekre az erény feljajdul, a szemérem felsikolt, mint megannyi mérgező és bódító eszköz, az erkölcs 's izlés gyönyörködteve tanító 's tanítva gyönyörködte az iskolájából, a művészet sanctuariumából — elpusztuljanak.

Kell e példakkal és történeti eseményekkel igazolnunk mind azokat, miket a bűnbarlangok színre hozatalának iszonyú következményre néve elmondánk? a számtalanok közül, a mult vagy a jelen századból — vagy épen a mostani időből elevenítsünk-é fel kebelrázó példákat, annak bebizonyítására, hogy az erkölcsi-ségek, az emberi bűnök ama színi kezelései, milly üdvös, milly erkölcsi tanúságot teremtenek? A mult század vége felé — Londonban felette nagy tetszéssel adatott 's fogadtatott a „koldusok operája.” A mű szerzője rendtől fogva festi ott is a bűntanyakat, 's feladatul tűzé ki, fellepleve azon istentelenségeket, mellyek a koldulás ürügye alatt titokban tenyésznek vala, a törvényhozást komoly ellenintézkedésekre felhíni 's az által azon borzasztó drámanak, mellyet ama bűnfiat titokban üttek véget vetni. A mű több jelenetein végig huzódott azon gyakorlati bűniskola, melly szerint készítették,

tanították és a bűnök rettenetes nemeibe avattatták a koldus-intézet szörnyű növendékeit. És ezen jelenetek igen tetszettek, mert látványos, borzasztón-látványos és mulattató jelenetek valának. A haszonbérő mindig teli háznak örvendhetett, valahányszor e mű hozott színpadra, és éppen azért vége hossza nem is volt a borzadalmas operationak. Hónapok így mulnak, a darab folyvást nagy tetszéssel adatik — és az igazgató a képezendő közönségnek mindig igen örvendett. A politialis hivatal azonban — eddig nem látott 's nem ismert arcú emberekkel találkozik, a tolvajok 's rablók regiszterében új nevek hullámanak, a börtönök új növendékekkel szaporodnak, és ezen szaporodásnak vége hossza nem vala. A politia ezen szokatlan szaporodása a börtön-vendégeknek, komolyabb figyelemre ébresztvén, a fenytő eljárásnak sikerült végre feltalálni a már dühöngni kezdő nyavalyának okát; a bűn forrása, mellytől a nyomorultak megrészegedének; a mérge, melly a nép ezereiben anyagra talált, ama koldusok operája volt, mellyen a nép magát estenkint delectálá, 's mellyel a szerző épen a bűnt — a tenyészni kezdett istentelenségeket akará kiirtani. A londoni politia e tekintetben tett hiteles jelentésére — a koldusok operája Albionnak minden színpadáról törvény általól számkivetve! — Igen de ez már régi dolog, mondandjátok; halljunk tehát egy újabbat. Párisi levelek 's hiteles jelentések után a Világidei 30ik száma Párisban egy gyalázatos társulatnak, szerencsésen történt felfedezéséről tett tudósítást; ezen társulatnak ocsmány czélja nem egyéb volt, mint fiatal 's ártatlan leányokat titkos bűnbarlangokba erőszakkal ragadni, 's őket a legvadabb bujaság gyönyöreinek istentelenséggel feloldozni. E társaság több osztályzatra szakadt. Bűntanyáik — különböző város részeiben valának 's különböző vadregényes nevezeteket viseltek u. m. Tour de Nesle, Taverne d'orsine Bastille; Chambre ardente; a személyek is különböző bűndramai 's egyéb történeti nevekkel czimezték magokat; így a társaság fő czinkosa Buridannak nevezte magát, felesége Marguerite de Bourgogne, egy más asszony Marquise de Bringvilliers nevet viselt. Ehez úgy hisszük nem kell commentar. Burgundi margit, Buridán, Neslei torony, kezetbe adják a kulcsot 's a fonalat, melly benneteket Páris ezen bűnbarlangjaihoz, az ártatlanság ama sirjaihoz vezet. — Dumnak, a neslei torony ama bűndrama szerzőjének, jött e valaha gondolatába, hogy dramájának színrehozatala nyomán fene viperák és skorpiók termendek? 's akarhatta é, hogy ama párisi bűnbarlangok — dramájából sarjadjozzanak fel? — Uraim! illyek annak következtetése, midőn a bűn, nagy massában léptetik színpadra; illyenek 's hasonlók gyümölcsei azon bűnös jeleneteknek, mellyek e vagy a tendentiából felhozhatók; rontanak 's pusztítanak; és a Pesti hírlappal szólva — az élet itt is kinéveti a logicát. — A hon atyjai javító fogházakról tanácskoznak. Hogy legyenek javítandók és a javítandók száma legio legyen, fogjatok a nagy munkához; bűn-fészkeitek 's tanyáitok felett országszerte mulattassátok a néző közönséget. — És most szabad legyen kérdésem: azon igazgatási rendszer, melly alatt, a nép erkölcsi és izlése rovására illy mérgező elemek uralkodnak, 's uralkodnak mert az igazgatónak egyebek felett túlyomólag jövedelmeznek, — hathat é jótékonyan az erkölcsre és nemesítheti é az izlést? A párisi és londoni példák a történet lapján vérbűntükkel mutatják! Ne adja isten, hogy mi behunyva szemünket a külföld szerencsétlen példái felett — mint egyebekben — itt is min fájdalom tapasztalásunk után későn ébredzünk. És ez legyen felelet a nemzeti színház-igazgató izlés-nemesítésére. — A Felvilágosítás egyéb pontjaira más alkalommal. A nemzeti színház közönségéből: t ö b b e n.

Fővárosi hírek és események.

Pest, april 20. Tegnap ünnepelték testvér fővárosaink felséges fejedelmünk apostoli királyunk születésnapját illő fényvel és pompával. Korán reggel álgjuk durrogása jelenté az ébredező lakosságnak e jelentékeny nap

*) Lásd Allge. Theoriae der Schönen Künste von Johann Georg Sulzer.

ványozva volt. — A boltok mind nyitva ... egyedül az érdeklött zárva ... két ember egy kereskedői czim levételével foglalkozók.

— Ah, gondola Mérges ur, emberem levéti a német boltfelírást 's magyart tétet helyébe. Eljen a nemzetiség!

Addig is, hogy az időt ne veszítse, jónak véli betérni egy legközelebbi kávéházba, hol, mint aféle alkalmazást kereső fiatal ember, a hirdetések kezdő olvasgatni. Itt találta fel azon leverő hirt is, hogy azon kereskedő tömegére, kinél pénze letéve volt, csőd hirdettetett.

A sorsnak illy egymást érő csapásai által, még erősebb lelkiéletű ember is elesüggött volna — de Mérges urat feltett pályájától visszaretenteni még más történeteknek vala fentartva.

Mindazáltal új terveket készíteni, lehajlott fejjel ideiglenes szállására a Két pisztolyhoz' czimzett vendéglőbe siet. 'S ujkin — a fogadás alzáttal ugyan de erőteljesen a pár napi költségek kifizetését kéri — Mérges ur nem fizethet, 's ládája ... egyetlen butora ... lefoglaltatik: a fogadás azonban szíves kijelenteni, hogy — hogy még egy pár napig vár; azután, sajnálja ugyan, de kénytelen a holmik eladásához folyamodni.

Mérges ur eltávozik 's vgnak őt többé senki sem látja. — Néhány hónapig még a fővárosban teng. Hogyan? azt elbeszélnek annak hagyjuk fel, ki Pest rejtelmeit leírni megkísértendé.

*

Jelenleg falun él Mérges ur, honnan még a mult télen küldte be utolsó beszélyét számszerint a tizenötödiket, de mellyekből a szerkesztők egyet sem fogadtanak el. — Azonban szerencséséjé más uton reményli megalapítani. — Denique jól sejté, hogy mit önmagának is szerénykedék megvallani, abban lelendí ő szerencséséjé, tudniillik: deli termet, férfiasággal teljes arc, villámokat lövöl szempár. — Mi ezen új reményekhez áldást és szerencsét kívánunk — annyival is inkább, mert maga is elismeré — végre, hogy literatúrára nem született. Le is mondott végképen — e pályáról, egyedül azon esetet tartván fen, hogy ha egykor Lizai verseit kiadná, mint bíráló lépjen fel. — Jaj azon verseknek!

Elegy.

Becher statistikai jegyzetei szerint az egész ausztriai monarchiáról, különösen az 1834—1840dik évig az iskolák száma a lakosokéhoz követ. arányban áll; u. m. Tyrolisban esik egy iskola 512 lakosra; Lombardiában 1 isk. 696 l.; A katonai határszéleken 1 isk. 1050 l. Morva és Szileziában 1 isk. 1129 l.; Csehországban 1 isk. 1115 l.; Ausztriában Ens alatt 1 isk. 1187 l.; Velenczében 1 isk. 1310 l.; Erdélyben 1 isk. 1320 l.; Ausztriában Ens fölött 1 isk. 1359 l.; Stajersországnak 1 isk. 1550 l.; Karinthiában 1 isk. 2057 l.; Galicziában 1 isk. 2504 l.; Tengerpárt mellékein 1 isk. 4142 l.; 's végre Dalmáciában 1 isk. 7140 lakosra. — 'S vajjon Magyarország miért maradt ki e jegyzékből?

(Hosszú életkor.) Nem rég Nagy-Kállóban (Szabolcs megyében) egy 115 éves izraelita halt meg. Ennek életben lévő legidősb fia 89 esztendő. Unokái 's másodunokáinak száma összesen 400ra terjed, azonban több év előtt a halál ezen számot tetemesen megritkította; mit az öreg család-apa súlyos csapásnak tekintett, mellyel isten őt meglátogatta különösen azért, mivel egykor egész családját lakomához gyűjté össze 's azokat fejenként megszámlálta.

(Furcsa válsz.) Bizonyos fejedelem beutazván tartományait, egy kis faluban megállapodék, itt néhány falattal éhét csilapítandó. Nyájas leereszkedéssel szólta meg több egyént, kik a faluból és szomszéd vidékről körülte összesereglenek, 's ezek közt a helység iskolamesterét is, kibe illy kérdést intézett: „No 's ugy-é bizony, itt gazdag aratás volt?” Az iskolamester egy ideig meghökkenve állott 's végre ezt adá válaszul: „En leg-leg alázatosabb királyom, mi nem sokat arattunk.” (A szereplők.) Ildik Károly, Anglia királya csupán Schrewsbury gróf buzgalmanak 's fáradozásának köszönheté koronáját; de a király csakhamar meglepedezett a gróf szolgálatáról és mit sem tón érte. A király egy nap vadászaton vala, 's egy skótziai követség megérkezettől tudósították. Ildik Károly nem akará kérelmeket teljesíteni, 's mondá a grófnak, játsza ő a királyt, majd addig ő a gróf szerepét fogja viselni. A követek bejövénék 's a gróf imigy szóla hozzájuk: „Uraim! épen ne csodálkozzanak, hogy önk javára mit sem tettem. Nézzék önk itt (a királyra mutatva), gr. Schrewsburyt, neki köszönöm koronám, 's még legparányibb jelét sem tapasztalta hálámnak.”

felvirradtát, melyet minden hű alattvaló, minden hónap szerető hazafi őszinte örömmel üdvözölt, 's azon ohajtásai: hogy tartsa meg a kegyes ég sok évek során még azon kegyelmes királyt, kinek bölcs kormánya alatt új életnek, erőnek, virágzásnak indul honunk, kinek atyai gondosága már eddig is annyi jót, annyi üdvöset engedte létre jöni, 's kinek védpajza alatt mindinkább fejledezendik jólétünk, boldogságunk jövőben. 'S méltán érez illy örömet, illy meglepedést minden tiszta honfi-kébel: mert a most uralkodó kegyelmes király neve feledhetlen maradand a történetekben. E nevezetes nap megünneplésére az új város ház tornya csúcsára először tüzetett ki a városi zászló, vidáman lengetve a játszadozó szellőtől. A polgárkatonaság, a helybeli sorkatonaság mind egész díszben jelent meg a főtemplom környékén, a szent miseáldozat főbb részeit rendítő lövéseikkel üdvözölve, 's taraczkok viszhangos dörgésétől kísértetve. Különösen meglepőleg hatott a szemre a magyar gyalog-zászlóalj sora, mely a dunaparton felállítva csinoságát igen kedvezőleg tüntette ki. Nem kevésbé kellemes hatása volt a lovas polgárság tekintete, kár, hogy egyenruhák színe olly igen francziás. Sajnálunk, hogy a magyar polgárgyalogság még össze nem alakult e napra, 's hogy a polgárhuszárok közül is csak néhányat láthatunk részint gyalog, részint kocsin az ünnepélyben részt venni, drága aranyzsinóros kék egyenruhákban. Isteni tisztelet végeztével az egész diszmenet a városházerén keresztül vonult ki a dunaparra a hid felé, vig indulók zenéi kísérvén az ünnepélyesen távozókat. A horgonyon levő gőzösökön is ünnepileg díszledezték a lobogók, 's taraczkölvésekkel járultak a köz öröm növelésére. Adja isten, hogy a lánchídon is az alaptevő Ferdinand király születése napján minél előbb láthassunk nemzeti zászlókat 's lobogókat lengedezni!

Beállott már a nyaraló színházak, az ugynevezett arenák korszaka; a budaiban tegnap Wilkoszewszky ada hangversenyt a híres Staudigl közremunkáltával. A verseny után 'Tritschratsch' bohózat adott Nestroytól. Nemde gyönyörű aestheticus név az ilyen 'tritschratsch'? Eljen a német bohózat, mellynek díszkorszaka most újabb virul fel a szabad ég alatt!

A művészeti egyesület igazgató választmányára mult kedden ülést tartván a többek közt elhatározatott, hogy figyelembresztélésül Klausz pénztárnok bolja előtt tábla függesztessék ki a részvényehetős helyére emlékeztetőt így az elmenőket; hasonló szivességre a könyvtáros urak is meg fognak kéretni, 's nem kételkedünk, hogy a művészeti érdek előmozdítása kedvéért ezt meg nem tagadandják. Fő dolog is most, hogy minél több részvényt gyűjtsünk, 's így minél több képet vásárolhassunk, csak így édesgethetvén a honi 's külföldi művészeket minél több minél remekebb művek beküldésére. Feltűnő, hogy Bécsben — a részvények száma után itélve — több részvétellel viseltek művészeti egyetlünk iránt, mint itt Pesten; igen ám, — de ott művészeti szellem és érdek uralkodik! — T. Fáy András ur előadásából kitűnt, hogy Romában tartózkodó jeles festész hazánkba Vidra egy képet küldött be hazánk fejleményi viszonyaira vonatkozót, melly már is Pozsonyban van, honnan az egyet az ide és visszazállítást elvállalni nyilatkozta; miután azonban a választmány egy tagja, P. H. L. ur az idehozatalra ajánkozott, ez méltánylól fogadtatván, e képet, mellyet, kik látták, jelesnek mondanak, műkiállításunkban látni lesz szerencsénk. Emeli érdekét több jeles hazafi belefoglalt arcképe. Szinte T. Fáy ur előadásából értettük, hogy hazai művésznök Ferenczy ur a Mátyásémlékre készített némelly dombormű-öntvényeket az ide műkiállításban közzé tenni szándékozik. Ez annál örövendesb, hogy már valahára lássunk valamit, mennyire haladt ezen annyi szót és zajt, ellenvetést és rozslást támasztott ügy. Ha meggondoljuk hogy az ide műlap különösen szép, Waldmüllernek tavali gyönyörű képe, 'Sors sejtése' Stöber Ferenczytől aczélba metszve, már ez maga is elég inger az egyesületnek részvény utjánai pártolására.

E napokban megjelentek: D A, T u d o m á n y t á r f. évi martiusi füzeté, közre bocsátja a magyar tudós társaság. Tartalma a jelen füzetnek követhet. érdekes cikkekből áll: Értekezések. Népevelés IV. Tudományok befolyása (Győry Sándortól.) A magyarországi ismaelitákról mint a volgai bulgarok és magyarnyelvű népleveleiről (Jerney Jánostól.) A kereskedés története. (Német kultú után, Fekete Soma.) Okleveles toldalék. Literatúra: Áttekintete a külföld legújabb hadiliteratúrájának. Végre Criticai szemle a köv. német történeti munkákról: 1) Bülau Frid. európai status rendszer története; Wachsmuth W. Franciaország története a forradalmi korszakban; Ranke Leop. Németország története a Reformatio korszakában. Berekeszti a füzetet Bibliographia címmel a legújabb megjelent külföldi munkák ismertetése. — II Magyar orvossebszi és természettudományi

ÉVKÖNYVEK című folyóiratnak IVdik vagyis aprilisi füzeté, (kiadja és szerkeszti Schöepf August), melly a korábbi füzeteknél nem kevésbé tartalomgazdag.

Volt zene, volt fáklafény volt 'szivio! De hol? Pesten; a város kellő közepén egy sárga ház udvarában valánk tanúi tegnap este ezen rendkívüli ünnepélynek. Egy keresztül utazó göröghitű főpapot tisztelt meg e meglepéssel a Tökölj-intézet fiatalasága. 'S mi ezt igen szépnék, igen helyesnek találjuk. Csak egyet nem fejthetünk magunknak egészen meg: miért nem lehet az eljárt szott polkák, keringők, franczianégyesek, és egyéb műtermékek közt csak egyetlen egy magyar nótácska zenéjét sem hallani a Magyarhaza fővárosában? Azt hiszik talán azon ifjak, hogy ezzel azon főpappnak valami igen különös kedves dolgot cselekedtek? Az ifjuság részéről szónoklat szerb nyelvű volt, az éljenzés 'szivio'-ban hangzott, — de a főpap mitsem válaszolt. Megjegyzendő, hogy a szónokló ifjú halálját fejezte ki aziránt, hogy e főpap a nemzetiséget olly hatalmasan pártolja. Micsoda nemzetiség az, mellyért hálát kelljen adni a magyar hazában? talán csak nem más, mint a magyar? Igen de magyar nótát sem játszottak; ez talán kulcsul szolgálhatna e rejtvényre. Valóban ugy látszik, ezen ifjú urak nem igen jól fogták fel azon tisztelt főpap eselekvésének szellemét; mert ha jól emlékezünk, ő a magyar nemzetiség ügyében országgyűlésen igen méltányosan sőt lelkesen nyilatkozott. 'S ha nem voltak pépeksek őt eléggé felfogni, 's megérteni, — midőn szott, igen helyén volt a hallgatás, ebből tán többet érthettek.

Sajátnemű, vagy inkább nem is annyira saját-nemű, mint ismeretes rendtelenség kezd elharapozni ujlag a hidnyitás és hajók átbocsátása körül; például ma még reggeli 8 órákor is nyitva volt a hid; mintha bizony ezt nem lehetne korábban tenni! Nálunk a hidbérleti kormány, ugy látszik nagyot hall a nyilvános szótak ellenében, mint Anglia Irland ellenében; — a hasonlítás tán kissé nagyszerű; igen de ott izgatnak; izgassunk mi is? Ez teljes szükségtelen, mert önmaga ezen hidbérleti 's felügyelői kormány olly igen felizgatja a közlekedésben akadályozott közönség zugolódását, hogy bizony tanácsos volna erre már kissé figyelni — kezdeni!

Névváltoztatás. Ö cs. ap. kir. fül. Erdégh Alajosnak és gyermekeinek ennekutána Abrányi vezetéknévvel ilmetni kegyelm. megengedni méltóztatott.

Országgyűlési tudósítások.

April 15kén, mint mult számbeli előleges közlésinkben már röviden érintők, e legyese ülés tartatván, felolvastatott egy az országgyűlési munkálatok siettetése iránt költ kegyelmes királyi levél, mellynek mind latin eredetijét, mind magyarátat ezennel ide iktatjuk:

Sacrae Caes. et Reg. Apost. Majestatis, Domini Domini Clementissimi, Domine, etc. benigne intimum: Quom Comitis his multum jam ultra legale terminum decurritibus, administrationis etiam publicae intersit, ne ea in longius producatur; Altitatam Suam Majestatem Sacratissimam Dominos Status et Ordines benigne provocandos jussisse: ut pertractationes objectorum, quae tam in nexu benignarum Propositionum Regiarum, quam ex legali indole sua expedienda supersunt, omnimode accelerare, illarumque resultata quocumque altissimo obtutui substernere satagant. In reliquo summe fata Caesarea et Regia Apostolica Majestas lisdem Dominis Statibus et Ordinibus Gratia Sua Caesareo-Regia Clementissima ac jugiter propensa manet. — Per Sacram Caes. Regia Apostolicam Majestatem. — Vienne, 12-a Aprilis 1844. — Ladislaus Szögyényi.

Előleges közlés.

Aprilis 16án CLXXIXdik kerületi ülésben ő felsége születés napjára készült üdvözlő felirás javaslat meghitelesítettén: folytatott a bányatörvénykönyv tárgyalása, mellynek következő cikkei közül a 13—24 cikk rövid módosítások mellett megállapított. Ezen megállapított cikkekre rendelkeznek a bányaugyek felebbviteli törvény-székeiről, a bányabírák és ügyvedek képességéről, a bányatörvényhatóság köréről és a polgári hatóságokkal viszonyáról s. l. A 25d. cikk, melly a bányaműveléshez megkívántató anyagok és élelmi szerek vámentességéről szól, szavazással kihagyatott, de ezen kihagyás által a benne foglalt rendelkezés csak ideiglenesen függesztett fel, addig míg a vámentesség egész terjedelmében kerülend tárgyalás alá. — A bányászati tudományok előmozdítását tárgyaló 26d. cikk meghagyatott. E cikkel lévén bevégezve a bányai közjog: tanácskozás alá került a bányatörvénykönyvnek a bányászathoz tartozó személyekről szóló II dik része, mellynek első, vagyis az öszves cikkeket folyó száma szerinti 27dik cikke megmaradt. A bányaművelők adómentességét megállapító 28dik cikket többben kívánták kiha-

gyatni, de kívánatuk hosszas vitakozás és szavazás után foganatlan maradt. A következő cikkek egész a 39dikig meghagyatottak.

Aprilis 17én CLXXXdik kerületi ülésben — a bányatörvénykönyv tárgyalása folytán a bányászati személyekről szóló II dik résznek hátralevő cikkei módosítás nélkül helybenhagyatottak, kivéve az utolsó 49d. cikket, melly a zsidóknak a bányászati iránti korlátozottságát foglalván magában, érdekes nyilatkozatok után kihagyatott, azon okból, mivel a KK. és RR. a városok rendezése alkalmával elfogadják a zsidók polgárosítását a bányavárosokra nézve is. A harmadik rész, melly a bányai 's bányászati tárgyakat illető jogokról szól, minden módosítás nélkül elfogadtatott. Ugyan ez nap tartott

CXXXVIII dik országos ülésben a KK. és RR. meghitelesítettén az ő felsége születésnapjára készült üdvözlő felirás javaslatát; ezen felirás javaslat a mtgos FÖRRhez átvitetett.

A mtgs FÖRRnél tanácskozás tárgya volt a KK. és RR. második üzenete a büntető törvénykönyvnek büntönrendszerről szóló II dik része iránt. Az üzenet felolvasása után néhány főrendi szónok hosszas nyilatkozatokban czáfolgató a RR. üzenetében a magányrendszer mellett felhordott okokat; mellyek ellen a czáfolatok nem annyira a különböző büntető rendszerek elveiből, mint statistikai adatokból 's a magányrendszerrel együtt járó terheknek elviselhetetlenségéből merítették. A nyilatkozók a mintabörtönhöz most is állhatatosan ragaszkodtak, a törvényhatósági büntönök ideiglenes kijavítását 's a büntetéseknek az ideiglenes rendszerhez alkalmazását sürgettek. Határozat a tárgyan mai ülésben nem keletkezett. Ülés végével azon üdvözlő felirás javaslat, melly ő felsége születésnapjára készült, elfogadtatván, vegyes ülésből felküldetett.

Aprilis 18kán CLXXXIX dik kerületi ülésben folytatván a bányatörvénykönyv tárgyalása a bányai törvénykezelésről szóló IV dik rész csak nem minden észrevétel nélkül helybenhagyatott. Egyedül a felebbvitelről szóló 135d. cikk tárgyalásánál volt rövid vitakozás a felett, hogy ha a bányászati ítélete a királyi tábla által helybenhagyatik megengedessék-e azon ítéletnek további felebbvitelét? Sokan kívánták megengedtetni, de a nagy rész szavazás után a szerkezet mellett nyilatkozott, melly a fentebbi esetben a további felebbvitelt elzárja. A bányatörvénykönyv végén lévő függelékben foglalt esküformák hasonlóul helybenhagyatván a bányatörvénykönyv tárgyalása kerületileg befejeztett.

Az eznapi CXXXIX dik országos ülésben a mgos FÖRR. folytaták a büntönrendszer felett tegnap félbenschakadt tanácskozást. Számos főrendi szónok elismeré a magányrendszer elsőségét a hallgató felett; de a magányrendszer sikerét nem tartván olly általánosnak, mellyen hazánk körülményei közt kétkedni ne lehetne; a tetemes büntön-költségeket pedig bizonytalanságra kiadni célirányosnak nem vélvén: továbbra is a próba-börtön által teendő kísérletet sürgeté. A próba-börtönt többen akarák a hallgató rendszerre nézve is megállapítani, de a többség csak a magányrendszerre fogadta el, megengedvén a törvényhatóságoknak büntönök ideiglenes kijavítását addig is, mig azt a törvényhozás a teendő kísérlet után az egész országra nézve általános eszközölhetné.

Megyei 's egyéb közlések.

© Pest megyei rendk. közgyűlés. Folyó hó 13kán ns Pest megye RRi rendk. közgyűlést tartottak, mellynek tárgya orsz. gyűl. követ uraknak a vallás tárgyában érkezett k.

leiratra adandó utasítás volt. Az utasítás készítésével foglalkodó választmányi véleménye oda járult, hogy a kir. válasz által vegy. házasokra nézve kimondott jogegyenlőség az ország különvallású lakosinak lelki nyugalmát helyes alkalmazás mellett biztosíthatja, 's ennek következtiben az 1840 maj. 7kén fölterjesztett törv. javaslat szakaszait némi módosításokkal látja jónak a kir. leiratban nyilvanított elvekkel öszhangzatba hozni. Melly választmányi javaslat egyetlenegy szó végtagjának megváltoztatása mellett közgyűlésileg elfogadtatván, a követ urak oda utasítottak, mi szerint egy olly törvény létesítésére törekedjenek, mellyben nyilván kimondva legyen, hogy a v. házasságból születendő gyermekek, atyjok vallását kövessék ugyan, de azért minden idegen befolyástól ment kölcsönös egyezés utján szabad legyen a szülőknek gyermekeiket bármellyik törvényes vallásban neveltetni; mit azonban az illető hatóságnak a gyermek 7dik évében bejelenteni kötelesek, mi ha nem történt, a gyermekek 18 éves korukban a nekik tetsző vallást szabadon követhetik. Továbbá, hogy a párok összeeskete a völegény által követett vallás lelkésze előtt menjen végbe, valamint a keresztelés is, vagy pedig azon vallás lelkésze által tétessék, mellyben a szülék gyermekeiket nevelni kölcsönös egyetértéssel elhatározták. Ezután fölolvastatott a nmlságu kir. Helytartó-tanács intézvénye, mellyben szabadalmas Kecskemét városa jövőben az uriszek tartásától fölmentetik, 's a városi tanács előtt lefolyt perek fölbbvitel utján egycenes megyei törvény-székekhez menendnek.

☉ Zalából apr. 7. Megyénk martz. 27kén tartá rendkiv. közgyűlést másod-alispáni elnöklet alatt; melly alkalommal felolvastatván az országgyűlés folyamáról érkezett két rendbeli követi tudósítás, tárgyalás alá vétetett a kerül. választmány által a kereskedési 's ezzel kapcsolatlan lévő tárgyak felett kimunkált 's a megyei küldöttség-

tölmár átvizsgált javaslat a küldöttségi véleményével együtt, mely vélemény egész kiterjedésében helyben hagyatott 's az országgy. követ uraknak oly utasítással rendeltetik átküldetni, hogy midőn a kereskedési tárgy az országgyűlésen tárgyalás alá jöved, ahoz alkalmazva szavazzanak 's a honi kereskedés előmozdítására szükséges intézeteket a kifejtett elvek szerint létesíteni igyekezzenek; különösen a megyei választmány véleménye abban öszpontosult 1) hogy az országos pénztár a ker. választmány által javasolt subsidium helyett inkább egy állandó, rendes 's a köz szükség nagyságához képest meghatározandó adóra alapítsák, melyet az országban minden lakos birtokaránylag fizessen, célszerűnek véli, hogy a nemzet kedvező feltételek alatt egy nagyobb kölcsönhöz nyuljon, 's a legsürgetőbb teendőket ezen kölcsönből hozza létre; a kölcsön kamatait 's az évenkénti törlesztési sommát pedig az országos pénztárból, melybe az ország minden lakosa rendszeren, állandóul 's birtokaránylag adózik, fizesse vissza. A ker. választm. által javaslatba hozott egyéb jövedelmi források folyjanak az országos pénztárba; mindazáltal a bélyegdíjt, mint az adózás gyűlölt 's alkalmatlan módját nem helyesli; ámde azon esetben, ha az állandó és rendes adózás el nem fogadtatnék, hajlandó a bélyegdíjt sőt a ker. választm. által javasolt hat millió subsidiumot is elfogadni, mintsem hogy a teendők létrehozása újabb hátramaradást szenvedjen. A szesz italok gyártásától az országos pénztárba fizetendő díjakat, ha t. i. a gyártott szesz italok az országból külkereskedés végett kivitetnek, a szélső harminczadoknál az illetőknek mindig fizetessenek vissza. b) Minden közhivatalok, melyek országosan lesznek felállítandók, a kormány minden befolyása 's megerősítése nélkül kizárólag csak az országgyűlés által szabadon töltesse be. 3) A pestfümei és eszék- vagy vukovárfümei vasutakat célszerűbbnek tartja egyenesen az országos pénztár költségein építtetni 's a vám vagy vitelbér fejében csak annyi vettessék a keresk. árucikkre, mennyi a kezelési 's ülfentartási költségekre szükséges; 's legelsőbb is az eszék- vagy vukovárfümei vonal készítettessék el. 4) A megyei választmány a ker. választm. ellenében célszerűbbnek véli a czéhek általános elttűltetését 's az ipar- és kézművek bármely nemének mindenki által szabadon és korlátlanul gyakorolhatását. 5) A külhatalmakkal eddig kötött minden kereskedői szerződés, mennyiben azok Magyarországot is illetik, a kormány által haladék nélkül az országgyűlés elibe terjesztessék, 's a jövőben kötendőek mindig az ország egyenes befolyásával történjenek. —

Továbbá Zala megye RRi utasításul adak követőknek, hogy Vartman Józ. udv. sebész honosítását 's a szepesi XVI. városnak 's a turólyai nemességnek is országgy. szavazattal leendő ellátásukat szorgalmazza. — Az utóbbi követi jelentésben arról is értesítetvén a megye, miszerint — mivel a jelen országgyűlésre köveket annak idejében nem küldött a megye közönsége a törvényes 800 pftnyi büntetésben már valósággal elmarasztatott, — ezen elmarasztási summának megfizetése iránt akkor, midőn a végrehajtás törvényesen be fog jelenteni, a megyei RRiek intézkedni fognak. Pozsony és Hont megyéknek a megyéhez intézett azon körleveleire nézve, melyekben a haza anyagi, és szellemi kifejlődésére nélkülözhetlenül megkivántató, és gr. Széchenyi István által javasolt telekdíjt a megye által is országgyűlésileg pártoltatni kívánják, határozattá lőn, hogy gr. Széchenyi István által javasolt telekdíjt a haza minden lakosai által birtok aránylag teendő rendszeren fizetésen, és egy országosan teendő kölcsönön alapulván, — minthogy e két alapeszmét a megye közönsége mind az alapításban mind pedig most legújabbban a kereskedési tárgyak felett készített megyei választmány javaslata következtében határozottan elfogadta, 's követeli által az országgyűlésen szorgalmaztatni kívánta, az alapeszmékre nézve újabb utasítást adni a megyei RRiek szükségtelennek tartják, azonban a kivitel módjáról nézeteiket majd akkor jelentik ki, midőn a haza kifejlődésére megkivántató költségek forrásai öszveszedésével, 's az ezek minő utoni beszédese fölötti javaslat kidőgozásával megbízott országos választmány munkálata a megyei RRiek közöltetni fog. — Ezek voltak rendkiv. közgyűlésünk eredményei. Tiszválasztási ünnepünk, mint alaposan hírlik, Junius elején fog tartatni.

Székesfehérvár ápril 3. Életemben nem voltam boldogabb, igen, 's nem leszek soha boldogabb mint voltam e napokban Szegény vagyok, a szó szoros értelmében szegény, 's mégis mily dúsgazdag voltam e napokban. Koldulok 's mégis én oszték pénzt azoknak, kiknél sokszor koldultam, magamnál gazdagabbnak! — igen is szerencsétlen égetteinknek voltam szerencsés néhány nap alatt 800 forintot kioszthatni, 's ők valóban gazdagabbnak nálamnál! 's mégis én oszték nekik pénzt? honnan? tán bankócsinálóvá lettem? megvallo, ehez nem értek. Honnan tehát e szép öszveg pénz? annyit

mondhatok, hogy tölem nem, koldus szekrénykémbe nem találkozik ennyi, sőt vétek volna: ennyit benne találhatni. Bármennyi kérdésre sem szabad megmondanom a kuforrást, ez meg van tiltva. Annyit azonban mondhatok, hogy két kézből — a két legkegyesebb áldott kézből jött kezeim közé. Egyikből 670 és néhány forint, másikkól 125 frt. És még annyit is mondhatok, hogy kár annyira a világnak a papok jószágát irigyelni; mert e két kéz papi kéz, és már eddig is tett a nyomorukkal sok jót, — szerencsétlenségünk óta is már többször, és titokban! Köszönet és hála a két fő papnak a szép alamiznaért, tudtukra adnom édes tisztemben áll, hogy sok könnyű közzül né forintjaikat, hogy több gazda, égett gazda, kinek parlagon maradandott tavaszi alá szánt földje, pénzükön azonnal magot szerezve, beveté földjét, 's úgy hiszem kétszer segíté magán. Kérdék a szegények, Istenem honnan nekem ez? és senkit meg nem nevezve mondom, papoktól! és ők magasztalák a husvétrei lábmossást, 's könyezve áldást rebegtek a pirostojásra adott szép alamiznaért. Én is áldást mondok rájuk és köszönetet, mert engem kimondhatlanul boldogítottak, igen boldogítottak koldust és koldusokat! G. K.

Külföldi hírek.

Spanyolország. Madridban olly hírek keringtek, mintha a cabinet változásnak nézne elibe, 's pedig úgy, hogy Narvaez hadi, Benavide pedig belügyi miniszterre leendne, 's e változás, mint hiszik, a kivételes állapot legközelebb történendő megszüntetésével volna öszszefüggésben. Erre vonatkozólag a madridi lapok azt jegyzik meg, hogy most, miután elmúlt a veszély, igen sokan mutatnak kedvet a miniszterségre, de épen most nincs ok miniszter-változásra; 's a jelen cabinet teljes mértékben bírja a királyné bizalmát, kinek trónját megmentette. Remélhető is, hogy a miniszterium megfelelően nagy hivatásának, hogy rend, törvénytisztélet, béke, 's képviselői rendszer valósággyá váljanak.

Cartagenából írják, hogy ott tökéletes csend uralkodik; néhány személy fogva van, de vér nem ontatott. Roncali tábornagy szabadságot kért, hogy a királynéknak hódolatát nyilváníthassa. — VII Ferdinand király vagyonát Izabel királyné, anyja és testvére közt hagyta elosztandónak; ezen elosztás eszközésére bizottmány nevezetett ki, melyhez az érdekeltek mindegyike két két tag választott; a bizottmány tagjai: Mon, Pidal, Seoane, Perez, Gallardo, Murillo, és Tarancoon urak. — Marocco ellen nőtten nő az ingerültség; a „Corresponsal“ valóságos kereszthadra szólítja a spanyolokat az afrikai hitetlenek ellen, kiknek vakbuzgósága már eltűrhetlenné válik. A „Heraldo“ is hasonlóan sarkalja olvasóit, felhívván hogy a Montevideóban települt spanyolok az ottani lázadó zavarok közepett épen nem találnak ótalomra az ottani kormánytól; — 's kérdi: vajjon a spanyolok Amerika- 's Afrikában, a hajdani castilliai hősök nagy tetteinek színhelyein olly bánásmódot nyugton akarnak-e tűrni, mint rab-szolgák, vagy pariók? — Barcelonában egy franciaí fogtak el, ki 18 hamis utlevéllel birt, 's kire a Lajos Fülöp ellen intézett gyilkolási merényekbeni részvét gyanuja sulyosodik.

A nemrég Barcelonában fölfedezett öszseesküvésnek az volt célja, miszerint a sereg elcsábítása által Monjuich és a fölügyér birtokába juthassanak. A négy főczinkos agyonlővették. De Meer bárót Cataloniában igen szeretik; mióta ő kormányoz, azóta a gyárak ismét megnyitottak a munkások előtt, 's az üzletek ismét fölvirágnak. E kívül Barcelonában még egy takarékpénztár is alapították, melynek a háztartáson kívül azon politikai célja is van, miszerint a takácstársulat munkásságát, mely kölcsönös gyámolítás ürügye alatt elemét képzí a rendtelenségnek, semlegesítse. E társulattól sokan visszavonultak, 's mi fölölégők volt, a takaréktárba tettek.

A Heraldo új sérelemről panaszkodik, melyet Marocco követett el Spanyolországon, miért is boszura hívja föl a spanyolokat. Azon három spanyol közül t. i. kik a megretel fokon, nyugotra Ceutatól, egy ladikon halásztak, egy Juan Rivas nevű a szárazról agyon lővetett.

Egy mart. 28. káról kelt kir. rendelvény egy gyalog sergéből állandó hadi testület alakítását hagyja meg, mely polgári testőrség név alatt a belügyi miniszteriumtól függjön, 's az új rendőrség elrendezésében mintaul szolgáljon. A társasági rend igényli, mondatik a rendelvényben, e segélyt, a kormányynak egy mindig rendelkezése alatt levő erőre levén szüksége, a csend, a személyek és tulajdon biztosítására, mire pedig sem a nemzeti katonaság sem a hadsereg nem alkalmas, minthogy mindkettő előítéletes megvetéssel nézi alá a rendőri szolgálatot. A testőrségbe, csak táborban szolgált, jó bizonyítvánnyal bíró katonák léphetnek, e kívül hogy bevetethessenek 25. és 45. év között, 5 láb 3 hüvelyk ma-

gosságuaknak, és erős, egészséges testalkatúaknak kell lenniök.

N. Britannia Londoni lapok ápril 8-áról a kincstári elnök Abinger lordnak halálát jelentik.

Az ír honi választórendszerjavítására czélzó törvényjavaslat, melyet Eliot lord terjeszte elő, úgy látszik, egyik félt sem fogja kielégíteni. Legbajosabb pont a qualificatio kérdése. 1829 előtt, tehát az emancipatio előtt, 216,000-re ment Irlandban a választásra képesítettek száma; e szám az ugynevezett negyven-shillingnyi-választók kizárásával 1830ban 39,700ra szállt, a reformbill következtében azonban ismét 72,000-re emelkedett. A kormány az ír honi törvényt az angollal hasonló lábra akarván állítani, 10 ft sterlingnyi tiszta jövedelem-fölösleget kíván megállapítani. Illyek száma 40,000-re menne; de mivel illy esekély szám nem adna méltányos népképviselést, azt indítványozza a kormány, hogy minden földbirtokos és bérlő, ki a szegényi adóban évenkénti 30 ftra becsületes, tetteges választójoggal bírjon. Illy földbirtokos van 76,000. Városokban a választói jog adó szerint fogna határozatni, miszerint úgy vélekszik a miniszter, Irland terjedtebb városi választójogot nyerne, mint Anglia és Skótföld. Russell lord azon észrevételre, hogy a szegényadói 30 font kelleltnél magasabbra van tve föltételeül. Hume azon radical nézetét fejezé ki, hogy 7 milliónyi népességre 90,000 választó sem elégséges. John O'Connell kijelenté, hogy azon rendszabály nem elégtendő ki az ír népet. — Steele Tamás, O'Connell Dániel „adjutánsa“, 18 év óta elszunnyadt azon tervet eleveníté fel ismét: hogy Newton Izsáknak emléket kellene állítani.

Mondják, hogy a puseyák egy legjelesbike, Newman ur a katolikus egyházba áttérni készül; késedelmezésének okául adatik, hogy a főgyháznak minél több tagját bírhasa az áttérésre.

Ez év folytatában az angol hajó-állomások több főparancsnokinak lejárand három-éves szolgálatidejük. Föl fognak váltatni Thomas ellentengernagy a déltengeri állomáson, ki 1841ik május 5kén volt kinevezve; Sir C. Adam altengernagy az északamerikai-nyugot indiai állomáson, ki 1841 aug. 17kén volt kinevezve; Sir E. W. E. R. Owen altengernagy a közép tengeri állomáson, ki 1841. oct. 14kén volt kinevezve; J. Percy ellentengernagy a brasíliai és délafriakai állomáson.

Sir J. Graham új gyárbillje most már nyomtatásban is megjelent, 's a visszavetelt sok pontban egyenlő, habár a záradékok, nem azon rendben következnek is egymás után. A gyermekekre nézve az határozatit, hogy csak 6 1/2 óráig dolgozzanak naponkint. A felügyelő orvosoknak különös jogok adatnak, miszerint minden a gyermekek egészségére vonatkozó intézkedések iránt rendelkezessenek. A belfasti gyárirtokosok északi Irlandban egyik gyűlésökben a tízóra munkaidő ellen nyilatkoztak, mint melly épen olly veszélyes rájuk, mint a gyermekekre nézve.

A Cambridgei egyetem historiai tanácsgyűlésében, háromnapos vitakozás után 88 szavazattal 60 ellen határozatott: „hogy a zárdáknak VIII. Henrik által történt eltörlesztése az országra nézve sok szerencsétlenségnek volt szülője, és hogy a hason intézetek visszaállítása sürgető szükség.“

Az Oxfordi utczában apr. 4ki este tűz ütött ki, melly William borkereskedő házát egészen fölemészté. A szerencsétlen férfi egész családját jelesül nejt, két kis gyermeket, két szolgálóját, és egy szolgáját a lángokban veszté el.

A brit építési intézetben nemrég építési régiségbeli rajzok terjesztetének elé, melyek közép Amerika öszseomlott városiban találtak. E rajzok szerint szárazföldi Amerikában sokkal magasb fokon kellett állnia a polgárisodásnak, mint mennyit a történetírók elismerni akarnak. Az indiaiak füstései még fölebb állanak, mint építészeteik és szobrászataik, 's az egyiptusiakénál épen nem alábbvalók, sőt közelitnek a pompejii és herculanumi füstésekhez.

Franciaország. A „Moniteur“ közli a török miniszteriumnak azon ígérletét, miszerint az izlám hitéről visszatérő keresztények többé nem fognak halállal büntettetni. A „Courrier français“ azt kérde: miért nem közlé Guizot ur a porta válaszában másik részét is, melly meghatározná, milly büntetés fog tehát ezentul illy hitehagyottakra méretni. Ezt talán maga azon oklevél sem tartalmazza; azonban egy stambuli levelező érinti: hogy ezentul illy egyének holliglanos gályarabságra fognak itéltetni. E szerint a büntetés csak nevet cserélne, mert a török gályarabság sok tekintetben rosszabb a halálnál.

Páris kilenczedik kerületének képviselőségére, Galis ur helyébe, nyolcz egyén jelentkezett, kik közt egyetlen egy miniszteri jelölt Locquet ur, kinek különben sincs nagy reménye a megválaszthatásra, minthogy Nápolyban

tartózkodván személyesen nem sürgetheti az ügyet. A többiek közt Considérant ur legtöbb tehetséget mutat, s mintegy 400 választó gyülekezetében nagy rokonszenvet gerjeszt. Az általa szerkesztett Démocratie pacifique gyorsan terjedez; még nem élt egy évet, s már 4000 előfizetével bír. E lapról Chapuys, Montlaville és Lamartine urak igen kedvezőleg nyilatkoztak nem régebben.

A Rhone- és Loire-vidéki közbányakban nagyszámú munkások keresik élelmüket, sok sanyaruság és ezer vesztély között. Ez év elején több aknabirtokos egy társasággá egyesült, s első rendszabályuk vala a bér-lezállítása. Ennek következtében két aknában dolgozó mintegy 140 munkás azonnal felhagyott a munkával, s példájokra mintegy 2000 munkás hasonlót tén. Azonban nem követtek el semmi erőszakoskodást. Katonáság érkezvén többen elfogattak és St. Etiennebe vitettek. Ezt hallván összetódult a sokaság, de háromszori felszólításra eloszlott. Midőn a foglyokat St. Etiennebe vitték, az uton megtámadtatott a katonai kíséret tömérdek munkástól, kik a foglyokat, kettőt kivéve kiszabadították. Erre tüzetelvé, többen megsebesültek, és halva rogytak le. Ez eset igen nagy benyomást tén az egész vidékbeli munkásokra, annál is inkább, mivel éppen 10 év előtt történt Lyonban nagy zendület szinte munkabér leszállítása miatt. E nap emléke, ugyszólván egy évben sem mulhat el a nélkül, hogy valami mozgalom ne mutatkoznék.

Bugeaud marsal Algírban új ellenség ellen indít táborzást, jutalmakat téve ki következő vadállatokért, ha élve vagy halva hozatnak be: oroszlanért jár 50 frank, 1-6 hónapos oroszlanpötyökért 15 fr., párdücsért 15 fr., illy kölykekért 7 fr., hyenáért 20 fr., fiatal hyenáért 5 fr. Ime, a francia civilizatio a vadállatok országába is kiterjed.

Németalföld. Az önkényes kölesön csakugyan létre jött, mire nézve a király illy értelmű proclamatiót intézett a nemzethez: Halálal tekintve fel istenhez intézzük hozzátk jelen szavainkat szeretett földieink s alattvalóink, hogy az önkényes kölesön létesítésére tett összes közremunkálástokért legbensőbb köszönetünket kijelentsük. Erre egyiránt nagy igényök van gazdagoknak s kevésbé vagyonosoknak, de még azoknak is, — s pedig mennyien valának illyenek! — kik minden kötelezettség nélkül, legnemesb értelemnek engedve, takaréklíleröket is a haza oltarán feláldozák. Földiek! atyáink jelszava: „Egyetértés hatalmat szül“ nálunk ujjal igazolva van. Az ő németalföldi hűség szilárdasága s tartóssága, melly kötelezettségeinek teljesítése körül mindenkor s minden áron megbizonyult, most sem tagadta meg magát. Ezt, bizzunk istenben, áldás kísérendi. Mindenki, ki a most nyújtott segélyben közremunkált, izelje meg mindenkéül a nemes önelégedés élvezetét. Németalföldiek! kérjük istent, hogy ezen jó szellemet, mellytől e napokban a nép ujjal lelkesítettnek bizonyult, megtartsa, erősítse és szilárdítsa, hogy annak gyümölcseit még késő utódink is arathassák, s hogy ő a németalföldi népet továbbá is hazaszeretet, egyetértés, és isteni félelemben megtartsa! Ezzel, szeretett földieink és alattvalóink! mindnyájatokat isten szent óalmába ajánlunk. Haga, april 2. 1844.

Belgium. Belga lapok szerint az 1842ki aug. 26kán kelt kir rendelvénynék, melly a német borokat és selyemárakat mint a francziákat alászállított vám mellett engedte behozatni, határideje f. évi mart. 31kén lejárván, s e határidő előtt meg nem hosszabbítván, az erőnlékülvé lett s mint látszik nem is igen fog megújítatni.

Törökország. Sir Stratford Canning csakugyan megelégedett a törökhit-tagadói ügyben a portának azon ígéretével, miszerint jövőben azok, kik az Islámtól elszakadnak, nem fognak halállal büntettetni. Az ígéret eleinte akép szót, hogy többé a törökhitől elszakadók nem fognak lefejeztetni, vagy kivégeztetni stb.; a brit követ kívánatára még e szavak valának hozzáadandók, megsemmisítetni, vagy elvesztetni; mégis — mint mondják — a másnap kibocsátott jegyzékben az érdekelt hely következőleg áll: a porta kötelezi magát, miszerint megfogja akadályoztatni, hogy a törökhitől elszakadók jövőben halállal büntetessenek. Sir Stratford Canning előtt a zultán nagyuri szavával is megerősítte az ígéretet, s ugy nyilatkozott, mikép neki minden törökvesse oda irányul, hogy a barátságos viszonyok, melyekben a porta a nagyhatalmakhoz áll, mindig szorosbakká válljanak, és hogy ő magassága addig nem nyugszik, míg a keresztények állapota annyira meg nem javult, minélfogva üldözöttésök és háborgattatások örökre lehetlenné válják. (!!) Majdnem megfoghatlan egyébiránt, hogy ez esetre sem határozott büntetési módot, sem határozott büntetési mértéket nem állapítottak meg, s így a hihtagás megbüntetését némileg a porta szabad rendelkezésére

bízták. — A tartományokban a pasák nagy erőhatállyal léptek föl az albánok ellen, s most már a nyilvános állapot fölött kedvezőbb tudósítások érkeznek. Reménylik, hogy a rend rövid idő alatt helyre fog állítatni; mire legbiztosb mód lenne, az albánok egyetemes lefegyvereztetése. — Nagyuri parancs által az öreg viddini Hussein pasa, ki a janicsárokat eltörleszté, nyugalomba tétették, s helyére Mustapha Nuri pasa, Rumilia volt kormányzója van utódul szánva.

Az orosz követ Titoff is megkapta Sz. Pétervárból az utasítást a törökhit-tagadói ügyben, s pedig éppen olly mérséklettel, minő az ausztriai. Előbbi szigorábúl most már Sir Stratford Canning is engedett, s mint látszik, a nélkül hogy a törökhitől elszakadást sújtó törvény eltörlesztését tovább is sürgetné, meg van elégedve azzal, ha az illyszerü kivégzéseknek ezentuli elmaradása iránt annak módja szerint biztosítás fog adatni.

Görögország. A választó törvény néhány nap mulva be lesz fejezve; melly után az udvar hihetőleg miniszterium-alakításhoz fog. E tárgyra nézve a király és két tengeri hatalom kívánatai már összpontosultak, s Kolettist és Maurokordatost mindenki ugy tekinti, mint az új Cabinet legszükségeseb gyámolait. Maurokordatos hajlandó a tárczát elfogadni, s mint látszik, biztos reménye van az alakítandó miniszterium tartósságához. Kolettis ellenben oda nyilatkozott, miszerint a tárczát nem fogadhatja el, ha csak a napisták, névszerint Metaxas gyámolításáról bizonyossá téve nem lesz; mert egymagában sem teljesíthetni nem fogja az országnak tett ígéreteket, sem meg nem mérközhetik Metaxas nélkül azon nehézségekkel, melylyek a közelgő kamra összeállításából szükségkép fejlődni fognak. Metaxas jelenleg esendesen viseli magát, s a leendő miniszteriumban résztvevéshez legki-ebb kedvet sem mutat.

Társasági közlés.

Első jelentés a Reguly Antal urali utjára a m. t. társaság titoknokához befizetett segédpénzekről (és pedig academiái tagok részéről): gr. Andrásy György 50 ft, Bajza J. 1 ft, Döbrentei G. (Berzsenyi-példányokban) 30 ft, Fogarasi János 10 ft, Gebhardt Ferenc 10 ft, Kis Károly 10 ft, Kovács Mihály 2 ft, Kubinyi Ágoston 20 ft, Luczenbacher J. 1 ft, Lukács Móríc 5 ft, Schedel Ferenc két arany, Schedius Lajos öt arany, Széchy Ágoston 3 ft, Szilasy János két arany, Szentágh G. 5 ft, Sztroky A. 10 ft, Tasner A. 5 ft, Wargha István 1 ft, Zsoldos Ignác 5 ft; s így összesen 168 ft conv. p. és 9 arany. — Pest apr. 18. 1844. Dr. Schedel F. titoknok.

Az Iparegyesület igazgató választmánya meleg köszönettel érzi magát tartoznia egy áldozatos vállalatért, melly az egyesület erőit tetemesen növeszté. T. i. Fröhlich Frigyes, Kanicz Emanuel, Kunevalder János és Fulöp, Nagy József és Valero Antal urak áthatva azon óhajástól, miszerint a jelenleg Pesten megnyitandó szándékolt mesterinas-iskola megindításához hatásosan hozzájárulhassanak, elhatározzák magukat saját költségökön tánczestélyt adni, a részvételt személyenkint fizetendő 5 prból keletkező jövedelmet pedig tisztán, minden levonás nélkül beszolgáltatni az iparegyesület pénztárába azon czélból, hogy e jövedelmi öszveggel a tervezett iskolák megnyitása és legalább első évi költségeinek fődözése eszköztessek. A szándékolt est. ly a közelebb mult hó 24kén a helybeli hírlapok által méltán magasztalt fényvel, s mind élvezetre, mind jövedelemre várakozást haladó eredménynyel sikerülvén, a tisztelt estély-adó urak az egyesületi ellenörség alatt szedett jövedelmet, összesen 845 pftot, a mai ülésnek bemutatták; azonban annak hova fordítása iránt egyelőre felfüggesztették eltökélésöket. Abból ugyanis, hogy a mesterinas-iskolák megállapítása iránt már az első indítvány is a helybeli czéhek némelly tagjaitól származott, — hogy azoknak részletesb terve is a czéhbéli urak többjeinek élénk részvételével dolgoztatott ki, — hogy továbbá már némelly czéhek által ez iskolákra olly évenkinti adakozások szavaztattak meg, mik, ha a többi czéhek is hasonló arányban kötelezendik le magokat, a terv kivitelét biztosítani ígérkeznek: estély-adó urak azt remélik, hogy mihelyt a városi ns tanács közbenjárása mellett a nm. m. k. h. tanácsnak kegyes jóváhagyása is megnyeretik, az iskolák az ő segedelmek nélkül is megnyithatók s fentarthatók lesnek. Ennélfogva szivesen engedve által a helybeli czéhek ez idő szerinti érdemes tagjainak amaz öröm büszke öntudatát, hogy ök voltak légyen a növedelkeiknek, nagyrészen édes gyermekeiknek, javára szolgáló intézménynek alapítói: ök a bemutatott öszveget jelenleg csak ideiglen kihelyeztetni, s mindaddig érintetlen megtartatni kívánják, míg majd valamely, az eredeti czéllal rokon rendeltetést tüzendenek ki annak. Szivesen üdvözli a választmány ez alkalommal az

egyesület alapítói között Hild József építész urat, ki a szóban forgó táncz-estélyi alkalmával lefizetvén 59 pftot, ez által azon reményre szabadított fel, hogy az ipar-körben neki saját jártassága- és lángeszének tanácsival s buzgó részvételével a választmány törekvéseit segélni sziveskedendik. Egyébiránt ez uttaljelentetik, hogy a mesterinas-iskola ügyében f. hó 21kén, vasárnap délután 3 óraker, az iparegyesületi szálláson ülés fog tartatni, mellyre a czéh-elöljáró és mester, valamint egyéb nem-czéhes iparüző urak is különösen hivatalosak. — Költ a mart. 20kán tartott ülésből. — Csánády jegyző.

Aláírási felszólítás. — „A magyarországi ágostai- és helvét-hitvallásuak egyházi és tanulmányi hivatalainak Közönséges Névtára“ czim alatt kiadandó két rendbeli geographico-statistical munkákra. Ezen 1844/5 évre szerkesztendő két rendbeli munka, mellyek jövedelméből — levonva a nyomtatási s szerkesztési költségeket — maradó tiszta nyeresemény az ágostai- helvét-hitvallásuak érdemteljes elöregedett iskola tanítói felségellésére van szánva — f. e. octoberben fognak megjelenni. Aláírhatni minden föltisztelendő superintendenciák — senioratusok — könyvtárosoknál és a szerkesztőségnél. Az aláírási díj, minden egyes munkáért — egy pengő forintban határozva — a munka átvétele alkalmával fizetendő. Az aláírás f. e. aug. 15én megszüntetik. Ennélfogva a fentiszeztet hivalatok főnökei aláírók gyűjtésére s egyszersmind arra is kéretnek tisztelettel és teljes bizodalommal, hogy a határidő eltelte után a t. cz. aláírók jegyzékét a szerkesztőségnek beküldeni méltóztassanak. — Az aláírást gyűjtő uraknak minden tíz példány után a szerkesztőség hála-kifejezésül egy ingyenpéldánnyal fog szolgálni. Budán, aprilis havában 1844. — A fenédekelt, Közönséges Névtár szerkesztősége.

A Pesti hírlap legújabb (344dik) száma egy „Felszólítás b. Wesselényi Miklóstól“ *) czimű érdekes cikket közöl, mellyet t. olvasóink kedvéért egész terjedelmében lapjainkba átvenni nem tartózkodhatunk: (Sibó mart. 14.) Csak nem szünik fondorkodó ármány s értelenség, az Augsburgi Allgemeinet dolgainkról részint gonosz, részint fonák cikkekkkel ellátni; s annak szerkesztősége nem szünik azokat kitünő készséggel közrebocsátani. Mind azon helyzet, mellyet a nemzetek csaladjában elfoglalni értelmi s alkotmányos fejlődésünk meghívott s feljogosított, mind magunk s külföld iránti kötelességünk már rég bekövetkeztette annak idejét, hogy magunkat rágalmaztatni, magunkon szennyet hagyni, s a külföldet magunk felől tudatlanságban maradni, vagy éppen balítéletekkel eltelni ne engedjük. Mióta ennek ideje eljött, szégyen és bün sulyát halmoztuk a halogatás hanyagsága által magunkra. A külföld naponkint inkább akar s ohajt rólunk tudni, s kíváncsian és mohón kap a sajátóság helyzetü és sajátóság véru nemzetről minden tudósítást: ros akaráink tudták ezt már jó darab idő óta s tudják mindinkább használni; mi pedig keleti indolentiánkban legfelebb morgunk, de a dolgoni segitést nem igen kísértjük, s annyival kevésbé a bajnak gyökeres orvoslását. Hiszem én s tudom mind másoktól, mind saját tapasztalásomból, mellyeket sok elferditésekre küldettek illő czáfolatok, mellyeket azonban vagy visszautasítottak, vagy hallgatással elmellöztek; de a czáfolat s felvilágosítás egyszerű merényén kívül nem lehetne e más út és mód, tudatni a német s más külföldi nyelveken olvasó közönséggel a helytelenséget s azon igazságtalanságot, mellyel ellenünk minden rágalmat kikürtölnek; magunk mentségét s a dolog valódi állásának tudatását pedig, ugyszólván soha sem bocsátják közre; most mícön a köznyilvánosság világszerre felvilágosító hatalmát annyira gyakorolja, nem lehetne e éppen ezen nyilvánosság utján és által védni magunkat azon sebzó nyilak ellen, mellyeket botor tudatlanság, vagy gonosz szándék reánk mért? nem lehetne e e nagy itélőszék elibe idézve, reá kényszeríteni a csak hamis vagy félszeg világ terjesztőit a való igazi fényének feltüntetésére? Gondoskodnunk kell

*) Ideje valóban már, hogy komolyan gondolkozzunk gyögyyszerül illy tárgyban; mert magunk körében tett óvások hasonló sérelmek ellenében haszon nélkül elpárolognak, éppen azért, mert csak és egyedül magunk körében maradnak. Mennyiszter szólaltunk fel már mi is az augsb. újság hazánkról közlött némelly cikkeinek fonaksága, alaptalansága ellen! De siker nélkül, mert legfelebb azokkal tudatuk czáfoló okainkat, kik nemcsak némelfül de magyarul is olvasnak; ánde a csupán némelfül olvasó közönség előtt honunkban, s a külföld előtt illy czáfolatok mindig ismeretlenek maradnak; mert — nem követjük, hogy az augsburgi fordítása le illy cikkeinket, — de még csak a honi német lapokban sem láttunk soha illy cikkeket közölve, mellyek segedelmével pedig a czáfolat legalább a némelfül olvasó közönség egy részéhez szivároghatna el, miért is illy cikkeket felvenni a német lapoknak hazafüi kötelességök volt volna eddig is, s lesz még inkább ezután. Azért üdvözöljük b. Wesselényi tervét, melly ha létesül, csak üdvöst szüend a külföld előtt becsületünkre nézve. Szerk.

uraim illy eszközökről; mert a mellett hogy az ellenünk szórt gúny 's rágalmak szivezbők, a mellett hogy nemzetnek meggyaláztatást tűrni még egyénnél is kevesebbé szabad: azt se felejtjük, miszerint nemcsak valószínű sőt bizonyos, hogy az ellenünk szórt 's meg nem czáfolt vádakat egész Europa előbb lassankint, 's végre teljesen elhívén, a közvélemény óriási hatalma fel fog ellenünk támadni; már pedig valamint egyén 's ügy, mellyet egy nemzetnél közvélemény kárhoztat, amaz hatását, ez sikerét vesztvén bukni fog: ugy nemzetnek, mellyet a világ közvéleménye sujt, jövendője bajosan lehet; 's a nemzetek nagy családjának mostani naponta egymáshoz közelebbé való 's egymásra inkább ható viszonyában illy kárhoztató világszertei közvélemény az atól sujtott nemzetre minden körülményben gyakorolja káros és zsbasztó hatalmát, de eldöntő pillanatokban megsemmisítővé válhatik 's válandik. Illy orvosló eszközt az ellenünk mindinkább terjedő ferde fogalmak 's hamis vádak ellen szabadjon nekem javasolni; talán ez eszme, ha egyébre nem, jobbak ébresztésére fog szolgálhatni. — Alakuljon minél több fontos és ismeretes nevet magában foglaló egyesület. Mihelyt ez 50—60 tagra szaporodik, intézzen az „Augsburgi Allgemeine“ szerkesztőségéhez egy iratot. Ezen, minden tag nevével ellátott irat fejezze ki: miszerint elkerülésére annak, hogy ne jöjjenek azon lapokban — ugy mint eddig — honunkról ferde vagy felszeg tudósítások, 's ha jönek, azok megigazittassanak, — hogy így azon hirlap nagyszámu olvasója, honukat illetőleg hiteles és igaz tudósításokkal látassék el — a levél aláírói egyesültek, 's keblökből választmányt nevezvén ki, az által saját nevekben fognak ezentúl 1) minden honunkat illető czikkekre, melly azon hirlapban megjelenend, rövid, az iratok valóságát elismerő vagy tagadó, avagy módosító nyilatkozatot küldeni, természetesen az ügy méltóságához, valamint az egyesülethez illő higgadsággal 's egyenességgel szerkesztettek; — magában értvén, hogy a kormányt érdeklőleg mindenkor 's mindenben lehető legnagyobb kimélet tartatnék szem előtt; mert ezen vállalatnak célja nem volna, célja nem lehetne vitát vinni kormány és nemzet között; hanem csak a felőlünk terjengett ferde fogalmakat kigazítani; — 2) időről időre mind a nálunk oly esetekről 's a közélet oly műveiről 's jeleneteiről, mellyek a külföldet érdekelhetik, mind pedig polgári alkotmányunk 's anyagi és társadalmi helyzetünk sajátágairól, részre nem hajló 's pártisint nem viselő 's mindig teljes hitelességű kulfökből méritett rövid tudósításokat adand; — 3) minden említett illetén czikket, mellyet azon szerkesztőség el nem fogadna, a külföldnek többi legolvasottabb lapjaiba fogná iktatni. — Második teendője az egyesületnek: hasonlóan minden tag nevével ellátott hirdetményt küldeni Német-Frank- és Angolhon legjelesebb lapjaiba, mellybe egyfelől a feljebb leirt 's az Augsburgi Allgem. szerkesztőségéhez intézett nyilatkozat közöltessék, 's az olvasó közönség figyelmességét tétessék az iránt, mikint minden olyan honunkat illető tudósítás, melly az Augsburgi lapban megjelenik, de mellyet az egyesülettől egy vagy két hónap alatt helyeslő, czáfoló vagy igazító megjegyzés nem követne, mindannyi bizonyossága lenne annak, hogy azon szerkesztőség amaz egyoldalú tudósításokat azon okból bocsátotta közre, 's az egyesület részéről felvilágosítást azért nem fogadta el, mert az olvasó közönséget tévutra kívánja vezetni. — Másfelől tudtára adatik mind azon szerkesztőségeknek, miszerint azoknak mind az augsburgi rólunk szóló cikkekre, annak küldött, de abban meg nem jelent feleletek és észrevételek megfognak küldetni, mind pedig időről időre honunkról érdekes és hiteles cikkeket fognak közölni. — Harmadik teendője lenne az egyesületnek: elnököt 's választmányt választani. Ezen választmány kötelessége: mindazon teendőben, melly részint az Augsburgi szerkesztőséget, részint más hirlapokat illetőleg főnebb kifejeztetett, folytonosan, lelkesmeretesen 's pontosan eljárni, eljárásáról az évenként egy- vagy kétszer tartandó közgyűlésnek számot adandó. — A levelezés költsé-

geire minden tag évenként két ezüst forintot fizessen. — Ezen terv létrejöttének egyik akadályja lehetne, ha nem találkoznék a két Magyarhonban 50—60 honfi, kit sértsen 's kinek fájjon az, hogy gúny 's rágalmak szóratnak honunk ellen; ha nem lenne még csak illyen kicsiny szám is, melly átlássa annak nemcsak fontosságát, sőt parancsoló szükségét, miszerint a külföldet helyzetünk, dolgaink 's ügyünk iránt tévedésben hagyni, 's a világ közvéleménye ellenünk alakulását elnézni, nem szabad. De lehet és szabad e illy gyávaságot, illy bünös részvétlenséget, illy rövid és homályos látást tenni fel vagy csak képzelni is a két hon fiáról? — Másik akadályt találni, kik a teendőben buzgón 's ezé szerűn eljárni tudjanak is akarjanak is; illyesminek feltéte is sértőbb lenne, hogysem erősen ne hinném, miszerint fognak elegend találkozni, kik olykor dolgoztatásuk valóban nem drága árán örömet megvásárlandják azon magasztos önzetet, azon dicső állást, miszerint a honnak 's igazságnak, annak becsületét, ennek szent ügyét diadallal kivívó bajnokai lehetnek.

Hol lesz már határa a szláv országnak?

Nem csak ellenünk, magyarokul, de a németek ellen is terjedeznek a szláv philológiának hódításai, 's nem csak mi magyarok szunnyadtunk, jó ideig tétlenül szó nélkül, hanem ugy látszik a németek is derekasan szundikálnak még. Ébresztősökre már valahára némethoni lapokban is emelkednek szózatok, 's valóban ideje, hogy a németek is állásák, mikép illy philologiai kérdések körül, velünk ugy szólván egy érdekük van; 's ha ez igazságot egyszerű Németon elismerendte, akkor talán több reményünk lehet, hogy a hazánkban lakó 's meghonosult német atyáinkiai is föleszmélandnek annak megismerésére: mikép némely magyar-ellenes törekvésekkel tulajdonképen azon philologiai párt érdekét mozdítják elő, melly előbb utóbb az ő philologiai létüket is kétségbe vonandja. Az augsb. közöns. ujság april 7kei számában egy Bécsből irt czikk végén ezeket olvasuk: „A „Grätz“ és „Gratz“ fölötti vitatkozások még mindig folynak, 's igen nevezetes, hogy a jólelkű németek a „Gratz“ nevezetnek szláv származtatása mellett nyilatkoznak. A bécsi ujságban minap egy czikk jelent meg illy czimvel: „Gratz, szlávok gyarmata.“ Bizvást várhatjuk, hogy legközelebb ezt olvasandjuk: „Bécs (Wien) — (Wendek lakja — Wendenwohnung) — szlávok gyarmata.“ Egyelőre nincs ugyan mit szólnunk a szlávok ezen philologiai hódításai ellen, csak arra bádorkodunk kéni illy felfüdüzési és hódítási cikkeket írót, hogy azok czimei közé jövőben e kis szöcskát „hajdan“ surják. „Gratz, hajdan (öshajdanában) szlávok gyarmata“; ennek még is van értelme, de a mai Grätzezt szláv gyarmatnak nevezni merő képtelenség. De még ezen philologiai törekvések is jelentékenyebbek reánk nézve, mint első tekintetre látszanék. Történt már, hogy philologiai nyilatkozatokra politikai igényeket alapítottak. A szláv propaganda valamelyik legközelebb megjelenendő röpiratában ezeket olvasandjuk: „Graz a szlávok gyarmata, mivel neve szláv, ámde Schaffarik szerint Steierország neve is szláv, következéleg felső ausztriai Steier városáé is, e szerint Steierföld és felső-Ausztria szláv. Koronth és Karniolia a németek csak betolakodtak, alsó Ausztriában Bécs (Wien) nevezete bizonyosan a wendektől származik, Cseh — Morvaország és Szilécia ugy is csak a földképen tartoznak Németországhoz, 's ez országok harmadfél milliónyi németsege ignoráltak, Magyar- és Lengyelhon általános szláv — tehát Ausztria szláv. Már ha ez meg van állapítva, továbbá illy következtetés foly: Porosz-Szilécia, és Lusatzia Csehországhoz tartozik, fel az egész Elbe mentiben Hamburgig szláv határvidekek voltak, a Saale folyón túl egész Weimarig szláv nevezetekkel találkozunk, 's pedig Schaffarik szerint nevek hangsúlyban szólnak az érczemlékek 's regéknél, — Pome-

raniát és Poroszföldet, mint tudjuk, a szlávoktól foglalták el; mindenütt találkoznak szláv nevek, sőt Mecklenburgban most is szláv család uralkodik; mind ezen országok szlávok voltak; tehát egészen természetes és méltányos, hogy ismét szlávokká legyenek.“ — Mindez most még talán nevelésének látszhatik, de kinek kedve van e fölött nevetni, meg ne feledkezzék, hogy e dolognak igen tragicus véstetjes háttére van.

Hirlapl kalászkok.

Pesti Hirlap (344 sz.) Vezérezikre illy czímet visel: „Megnyugtatásul a kétkedőknek“, mellyben a teledj ellen emelt három ellenvetés czáfolata megkezdetik. Az első ellenvetés ez: hogy a teledj elfogadása olly mákonyserű altató, melly a közös teherviselés nagy elvének, 's most legközelebb a háziadó közös viselésének teljes diadalát hátraveti. A czikk írója pedig azt hiszi: hogy a közös teherviselés nagy elvének diadala, a teledj által egy részben kivivatik; a háziadó közös viselése pedig nem hátráltatik, sőt előmozdítatik. Mert akár a házi akár a hadi adó, akár az országos kincstárnál léptetjük életbe a közös-teherviselés elvét, mindegy, csak tegyük; azért ki e szempontból ellenzi a teledjt, az önmagával jó ellentétbe. Az országos kincstár (tehát teledj) nem subordinált hanem koordinált fogalom a házi adó fogalmával; mindegyik csak egy ága a közös teherviselésnek. Ezen ellenvetésből továbbá kifonható azon ellenvetés, hogy teledj által a nemesség leröva hiendi minden tartozásait, 's többé semmi teherben részt nem veend. Erre nézve csak ugy áll a dolog, mint ha legelőbb a háziadó fogadtatnék el, mert akkor is hátra volna még két ága a terheknek, hadi adó 's országos kincstár; így tehát az elv nem szenved, akár egyiken akár másikon kezdjük. Könnyíti pedig a teledj ügyét az, hogy a teledjt könnyebben lehet fizetni, mivel kölcsön utján megszorodik a pénz a hazában; holott például a háziadót, ha elfogadtatott volna, fizetni kellene a nélkül, hogy a forgalmi pénz egy fillérrel szaporodnék. E szerint a teledj elvállalása nemcsak méltányos és igazságos, valamint a háziadó is; hanem még hasznos is, a népre nézve pedig életkérdés, melly már több terhet nem bír. — Második ellenvetés az, hogy az adózó népre nem lehet több új terhet vetni, mielőtt a már viselt terhek könnyítették. De épen a teledj által fogna tetemesen könnyítettetni a népen, mert ha közlekedési eszközök, országutak, csatornák stb. létesítenek, mellyek körül az ingyen munkák legelőbb az anyagszerek összehordására szorítkozhatnának, a többi munkák hozzáértő technikusok által végeztetvén, természetesen ez által levétetik egy tetemes teher a köznépi vállairól. Ezen közvetlen könnyítéshez járul a közvetett haszon, örökvaltsági pénzért, olesó hypothecalis kölcsön stb. A harmadik ellenvetésre más alkalommal felelend.

Nemzeti ujság. (31 sz.) „Nevelésügy I.“ mellyben régiebb időkre, külső országokra, jelesül Angliára, Belgiumra vonatkozó adatokkal, számos idézések segélyével, sőt még a protestansok példájából vett adatokkal is gyamolítottatik azon állítás, hogy a nevelés ügyére szükségkép a papságnak kell ügyelni, miért is az e kötelességét püspökök vezérlete alatt teljesíti, 's hogy ez sokkal üdösebb, mint ha az állodalom függetlenül a papi befolyástól intézkednék a nevelés ügyében.

Jelenkor (31 sz.) Illy czimű czikk olvasható: „Váltóintézet pályája“, mellyben röviden előadtván, milly phasisokon ment keresztül a váltóbiróság kezelése fenállása óta, általában 's az egészre nézve üdös hatásának nyilvánítatik a váltótörvény. Egyszermind ígértetik, hogy különböző vélemények, miket szerző e tárgyban egytől is mástól is hallott a váltótörvény javítása iránt, fognak olvasmányul, de nem javítási vizsketegből, közölni.

Szerkesztő: S z e n v e y J ó z s e f.

HIVATALOS JELENTÉSEK

Cső ök.

12654. Vas vármegye csödtörvényészéke jelentése szerint, néhai Tanczer Ferencz Rohonc mezővárosi lakos tömege ellen csödület indítatott, 's a hitelezők megjelenésére f. é. június 14dik napja határidőül tüzetvén ki, ideigleni tömeggondnoknak Vidos László, perügylőnek pedig Sáhgy Mihály hites ügyvéd nevezetett. Költ sz. Györgyhó tén 1844.

12655. Baranya vármegye törvényészéke jelentése szerint, néhai Simonyi Pál nagy-mányoki plébános tömege ellen rendelt csödületben, 's a hitelezők megjelenésére kütözött, 's 1844ki januar 9én 971. sz. alatti körlevéllel

közönségesített határidő helyett új határnapul f. é. június 10dik napja tüzetvén ki, ideigleni tömeggondnoknak Hoitsy Pál levéltárnok, perügylőnek pedig Sey Lajos tisztí alügysz nevezetett. Költ sz. Györgyhó tén 1844.

Kötelezvény- és váltólevél semmisítés.

14810. Temesvár városa tanácsa néhai Joannovits Tamás özvegyét Erzsébetet illetőleg, ennek fiát Joannovits Pétert szenvedőleg, Zsonya Trandafil és Staics Pált pedig követőleg illető 2000 és 1140 v. fról 1818ki april 10kén és tekintve 1830ki december tén kiadott, betáblázott, de kifizetése után elveszett két rendbeli adólevél megsemmisítését országszerte hirdetteti. Költ böjtmáshó 26án 1844.

14812. Pest vármegye nagykörösi lakos Várkonyi Mihály folyamodása következtében bizonyos szinte nagykörösi lakos Patay Sámuel részére betáblázott 336 p. fról szóló és már lefizetett, de kitáblázás előtt szétépett kötelezvénynek netalán történető előmutatására kütözött egy évi határidőt országszerte hirdetteti. Költ böjtmáshó 26án 1844.

13104. A pesti első bíróságú váltótörvényészek Leitner Mór vezetésére, egy 1843. évi július 19kén Pesten kiadott, 's ugyanott a folyamodó rendeletére kibocsátott, 's Gerzon Ernest által zsidó irással elfogadott 400 p. forintos váltónak elvesztés országszerte azon hozzáadással hirdetteti, hogy annak mostani birtokosa magát f. é. martius 18kától

